

Тернопільський національний економічний університет
Факультет економіки та управління
Кафедра підприємництва, торгівлі та маркетингу

СТАХУРСЬКА СВІТЛАНА

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

тема:

«Правове забезпечення розвитку підприємництва в Україні»
спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Тернопіль-2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
1.1. Суть, функції та види підприємницької діяльності.....	
1.2. Правове забезпечення розвитку підприємництва в Україні на сучасному етапі.....	
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ПРОБЛЕМ ЇЇ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	
2.1. Аналіз стану підприємництва в Україні на сучасному етапі.....	
2.2. Дослідження стану підприємницької діяльності на прикладі ПП «Пласт України»	
2.3. Вияв проблем правового забезпечення підприємницької діяльності.....	
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	
3.1. Основні проблеми підприємницької діяльності в Україні.....	
3.2. Удосконалення правового забезпечення підприємницької діяльності в Україні	
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Будь – яка нація гордиться плодами діяльності власних підприємців. Проте будь – яка нація та будь-який її окремий представник пишаються також власним відношенням до втілення конкретної підприємницької ідеї. Підприємництво як одна з точних форм прояву соціальних взаємовідносин допомагає не лише збільшенню матеріального та духовного потенціалу суспільства, не лише закладає підходящий ґрунт для практичної реалізації здібностей й талантів будь-якого індивіда, однак і не призводить до єднання нації, збереженню її національного духу та національної гордості.

Економіка України удосконалюється згідно із законами ринку. Ринок – це галузь, в котрій проявляються взаємозв'язки між виробниками та споживачами товарів, це граничний етап розвитку товарно-грошових стосунків. Діяльність ринку призводить до становлення ринкової економіки, своєрідною рисою котрої виступає конкуренція і ефективність діяльності.

Чимале значення для забезпечення ефективності діяльності підприємства відіграє велика кількість чинників. Від їх якості, вартості, технічного рівня, ефективності використання чимало в чому залежить кінцеві результати діяльності підприємства: виробництво продукції, її собівартість, прибуток, рентабельність, стійкість фінансового становища.

Підприємництво стало характерним компонентом української економіки, яке свідчить про утвердження ринкових форм та методів господарювання. Для більшості жителів України підприємництво є головним видом роботи чи формою вторинної зайнятості. Особливо тяжіє до заняття підприємницькою діяльністю молоде покоління України.

Успіх у реалізації підприємницької діяльності залежить від чималої кількості факторів. Однією із неодмінних умов досягнення високої результативності майже в будь – якій підприємницькій діяльності є одержання мінімально потрібних знань, уявлень про форми, принципи і

галузі підприємницької діяльності. Тому підприємництву необхідно навчатися.

Підприємництво берет початок із заснування підприємства. Через те що підприємство є початковою ланкою соціального розподілу праці та головною ланкою народного хазяйства, на ньому здійснюється створення предметів споживання та засобів виробництва, воно вгамовує потреби ринку та споживача в товарах. Тому на цій стадії без підприємства ніяк не можна обійтися ані у виробництві, ані в торгівлі, ані в галузі послуг, ані у фінансово-кредитній або страховій діяльності.

Як відомо, в минулому вирізняли землю, працю та капітал як головні фактори виробництва; на сьогодні до них додають новий фактор – підприємницький потенціал (потенційну можливість найбільш дієвого застосування сукупності кадрових, матеріальних та нематеріальних ресурсів). Створення та застосування такого потенціалу – це фактично і є сутністю поняття «підприємництво», котре прийнято вважати своєрідною галуззю виробничо-господарської чи іншої діяльності з метою отримання деякого зиску.

Підприємництвом, головним чином, називають ініціативно-самостійну господарсько-комерційну діяльність окремих фізичних і юридичних осіб, що її повністю зосереджено на отримання доходу (прибутку). Подібна діяльність виконується від власного імені, на власний ризик та під особисту майнову відповідальність окремої фізичної особи – підприємця чи юридичної особи – підприємства (організації).

Об'єктом дослідження дипломної роботи є підприємництво та його правове забезпечення в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні й практичні аспекти удосконалення правового забезпечення підприємництва в Україні з метою підвищення його ефективності.

Проблема розвитку підприємництва в Україні, наприклад малого, і його правового забезпечення вивчається в роботах дослідників: З. Варналія, Л. Воротіної, Я. Жаліла, В. Кредісова, Д. Ляпіна, І. Манцурова, В. Найдьонова, С. Соболя. Визначення проблем даного сектору економіки, розроблення аргументованих рекомендацій відносно збільшення ефективності його діяльності повинні триматися на загальних засадах теорії підприємництва та його значенні в економічній еволюції.

Метою дослідження є удосконалення правового забезпечення підприємництва в Україні з метою підвищення ефективності останнього.

Досягнення мети дослідження передбачає вирішення наступних задач:

- дослідження теоретичних основ підприємницької діяльності та її правового забезпечення;
- вивчення сутності, функції підприємництва і типів підприємницької діяльності;
- визначення правового забезпечення розвитку підприємництва в Україні на теперішньому етапі;
- вивчення стану підприємницької діяльності в Україні та її правового забезпечення;
- характеристика головних напрямностей покращання правового забезпечення підприємницької діяльності в Україні.

Методи дослідження. Методологічну основу становлять положення теорії пізнання та загальної теорії підприємництва. В ході дослідження було застосовано: аналіз, синтез, дедукцію, індукцію, порівняльно-правовий та догматичний, історичний та порівняльно-історичний; діалектичний; системно – структурний та функціональний і статистичний, економічний методи.

Обсяг та структура роботи. Структура роботи зумовлена її метою і завданнями. Робота складається із вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків та списку літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1.1. Суть, функції та види підприємницької діяльності

Уява про підприємництво створювалося на протязі тривалого часу еволюції та мінялося в залежності від рівня продуктивних сил, відносин власності, поширення в суспільстві деяких форм організації виробництва. Будь-який виток розвитку суспільства суттєво доповнював зміст підприємництва все більш новими гранями, істотно піднімаючи його.

Розуміння підприємництва та підприємця як посередника (підприємець-“антрепренер”) домінувало в середні віки та використовувалася в двоїстому значенні: як організатор масових видовищ або як голова конкретного виробничо-будівельного проекту. Характерна деталь підприємця того часу – організаторський хист, іншими словами організація чіткої справи в рамках виділених ресурсів [65, с.241].

Як науковий термін поняття “підприємець” було присутнє в роботах англійського економіста початку XVIII ст. Р. Кантильйона. Він сформував першу концепцію підприємництва, а під підприємцем мав на увазі людину, яка працює в умовах ризику, коли торговці, фермери, ремісники, а також інші невеликі власники перекупали товар за певною ціною, а продавали – за невідомою.

Француз К. Бодо пішов далі Р. Кантильйона. Він відзначив, що підприємець мусить володіти конкретними здібностями, володіти інформацією і знаннями.

Французький економіст А.Тюрго визнавав, що підприємець мусить володіти не лише конкретною інформацією, однак і мати деякий капітал. Він

акцентував, що капітал є фундаментом всієї економіки, прибуток – мета успіху підприємця, причина розвитку виробництва.

Визначальними мотивами підприємницької діяльності американський дослідник П. Дракер називає привласнення коштів (підприємницького доходу), набуття влади, визнання, цікавість, виробництво нових цінностей і т. д.

Виняткову роль в розробленні теорії підприємництва відігравав видатний німецький соціолог М. Вебер, котрий відзначав, що підприємництво (бізнес) є представником раціональної поведінки в економіці. В його наукових роботах відтворений ідеальний тип підприємця з чітко вираженими етичними відзнаками [19, с.45]. Підприємцю нового стилю притаманні врівноваженість та скромність, обачливість та рішучість, вміння і заповзятливість, відданість справі. Одночасно йому не притаманні показна розкіш та марнотратство. Найвищий критерій визнання для веберівського підприємця – відчуття виконаного обов'язку. На думку Вебера, нові підприємці – люди з винятковою силою характеру. Серед мотивів підприємницької діяльності відзначається потяга до влади та почестей, дійсно досягти котрих можливо за допомогою багатства.

Вінцем в формуванні теорії підприємництва слід вважати роботи айстро-американського економіста та соціолога Й. Шумпетера. При дослідженні теорії економічного розвитку капіталізму в центр “людського фактора” він поставив підприємця, в котрому втілені оптимальні соціально-культурні цінності ділової людини, котра стала рушієм економічного та науково-технічного прогресу в ХХ ст. Підприємницьку функцію Й. Шумпетер прирівнював із функцією економічного лідерства та новаторства. Нинішнє виробництво він бачив як належну комбінацію засобів та робітників.

Німецький економіст і соціолог В. Зомбарт характеризував підприємства так:

1. Як завойовника, адже він духовно розкований, багатий на ідеї, ладен ризикувати, надокучливий та має міцну волю.

2. Як організатора, котрий вміє поєднати навколо себе людей для здійснення власних ідей.

3. Як творця, котрий може схилити покупців придбати безпосередньо його товар, прикувати інтерес до себе та власної справи, здобути їхню довіру.

Тривалий час поняття “підприємець” прирівнювалося до поняття “власник”. Проте, із другої половини ХІХ століття виникла необхідність чітко визначити різницю між підприємцем та власником-капіталістом, адже відбулося відособлення капіталу-власності від капіталу-функції. Процес прийняття рішення все більш часто переходив від хазяїна капіталу до капіталіста-управлінця (менеджера). Подібна тенденція зміцнішала із появою корпоративної форми підприємств, котра включає суворий зв'язок між підприємцем та власником [38, с.116].

Таким чином, розвиток суспільства вказує на те, що на протязі довготривалих історичних етапів зберігаються поодинокі об'єднані форми економічного життя, скажімо господарювання. Людство за всю власну історію пізнавало дві форми організації суспільного виробництва – натуральну та товарну. Перша фігурувала у всіх до ринкових формаціях. Друга, започаткована ще на етапі розвитку первісного ладу живе до цих пір і є головною формою виробництва у всіх індустріально розвинених державах. Історично першим з'явилося натуральне виробництво.

Натуральне виробництво – це тип хазяйнування, при якому продукти праці призначаються для задоволення власних вимог виробників, для використання всередині того господарства, де вони вироблені. Воно має такі визначальні риси:

- Універсальність праці – діяльність суб'єкта господарювання зорієнтована на задоволення власних потреб з рівним набором видів праці.

- Замкненість виробництва – будь-яке господарство посилається на власні виробничі ресурси та постачає собі усе необхідне. Виконуються усі роботи – від добування сировини до виробництва готової продукції і її споживання.
- Прямі економічні зв'язки поміж виробництвом та споживанням – прямі натуральні зв'язки призводять до безпосереднього застосування виробленого продукту безпосередньо виробниками [83, с.327].

Товарне виробництво – це тип господарювання, при якому продукти праці виробляються відокремленими господарюючими суб'єктами не для своїх, а для соціальних потреб, за допомогою купівлі-продажу цих продуктів, які стають товарами. Його головні риси: соціальний поділ праці; абсолютна соціально-економічна відокремленість виробників; економічні зв'язки між ізольованими товаровиробниками здійснюються за допомогою обміну; приватна власність на результати праці; продукт праці приймає форми товару – продукту праці, котрий задовольняє конкретну потребу людини та виготовлений з метою обміну. Компонентами процесу виробництва є власне праця, предмети праці і засоби праці. В сукупності засоби і предмети праці становлять засоби виробництва. Система факторів виробництва, котра забезпечує перетворення речовин природи згідно із потребами людей, закладає матеріальні та духовні блага, є продуктивними силами суспільства. До цієї системи відносяться: робітники; засоби виробництва; сили природи, котрі застосовуються; наука й інформація; форми та методи організації виробництва. Поява товарного виробництва передбачає дві передумови:

- Обмін товарів, котрий здійснюється на основі еквівалентності, інакше кажучи у товари, які обмінюються, повинна вкладатися однакова кількість праці. Рівнозначний обмін імовірний тільки при наявності свободи вибору, допустимої тільки в умовах конкуренції.
- Економічна відокремленість виробників, котра спричинює свободу діяльності господарюючих суб'єктів. Іншими словами економічна

відокремленість завбачує незалежний вибір видів діяльності суб'єктів господарювання, самостійне формування програми діяльності. А це і є не що інше, як підприємницька діяльність.

Виходячи з цього, підприємництво є невідривною прикметою товарного виробництва. Без свободи господарської діяльності іншими словами підприємництва товарного виробництва не існує. Однак підприємницька діяльність немислима без існування товарного виробництва котре є для підприємництва матеріальною основою, базою, ґрунтом на котрому тільки і можуть розвиватися підприємницькі взаємовідносини. Свобода підприємництва невіддільна від ринкових зв'язків. Ринок передусім виступає як обмін товарів, сформований за законами руху товарних стосунків. Це в тому числі магазини, універмаги, універсами, різноманітні лотки та кіоски, фондові біржі, товарні біржі й інші. Взаємовідносини поміж продавцями та покупцями з приводу наявних та потенційних товарів формують ринки. Ринок складається і з суб'єктів і об'єктів ринку. Ключові функції ринку це регулююча, контролююча, розподільча, стимулююча й інтегруюча [74, с.89].

Підприємництво – це тип господарської поведінки підприємців з організації розробок виробництва та реалізації благ з метою одержання прибутку та соціального ефекту. Варто відзначити, що підприємництво – це не будь-яка господарська діяльність, це своєрідний вид діяльності, і ця властивість характеризується такими суттєвими ознаками.

В першу чергу, це незалежна діяльність. Основою підприємницької діяльності є власність підприємця.

По-друге, це є ініціативною та творчою діяльністю. В основі здійснення підприємницької діяльності знаходиться власна ініціатива, творчо-пошуковий, інноваційний підхід.

По-третє, це систематична діяльність. Підприємницька діяльність повинна бути постійною, котра пов'язана з відтворювальним процесом та обов'язково офіційно зареєстрована.

По-четверте, це діяльність, котра виконується на власний ризик. Підприємницька діяльність виконується під власну майнову відповідальність.

По-п'яте, метою такої діяльності є отримання прибутку чи власного доходу. Виходячи з цього підприємництво – це незалежна, активна, систематична діяльність господарюючих суб'єктів з виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг, котра виконується на власний ризик з метою отримання прибутку чи власного доходу. Не варто прирівнювати до поняття підприємництво і підприємливість. Підприємливість – це здібність людини до незалежних, незвичайних, нетипових дій. Тому в умовах ринку усі люди повинні бути підприємливими, проте це не значить, що усі мають та можуть бути підприємцями. Згідно із цивілізаційним підходом підприємництво є галуззю реалізації здатностей людини до ініціативної діяльності, прояву потенційних можливостей саморозвитку та самовираження людини. Наукові підходи, котрі пов'язують суть підприємництва із певними специфічними рисами діяльності суб'єкта господарювання в умовах ринкової невизначеності (ризиком, інноваційністю, прибутковістю) є примітивними, необробленими. Підприємництво як предмет економічного дослідження не лише є проявом деяких характеристик, а передусім, сукупністю соціально-економічних взаємовідносин, котрі забезпечують окремі напрямки діяльності, обумовлюють їх соціальні та інші характеристики, пов'язані із працею їх учасників [59, с.163].

Підприємництво варто розглядати не стільки на рівні конкретного індивіда чи господарської одиниці, скільки на макрорівні як цілісний економічний об'єкт, функціональна діяльність котрого детермінує загальні соціально-економічні характеристики соціального відтворення. Подібне бачення підприємництва відкриває можливість реалізації переходу на міждисциплінарний рівень розгляду питань підприємництва, визначення напрямків переходу на підприємницьку форму організації виробництва в умовах трансформації економіки.

Підприємницька активність є ресурсом саморозвитку підприємства, який включає в себе досвід, знання, здібності, вміння підприємця в контексті їх систематичного оновлення та збагачення. Це специфічний вид активності, котрий суттєво відрізняється із звичайною трудовою активністю за способом реалізації, за галуззю використання, за критеріями виміру [14, с.63].

Поняття підприємництва варто роздивлятися в різноманітних сенсах: в першу чергу, як предмет теоретико-економічного дослідження, представлений своєрідною формою економічних взаємовідносин з приводу включення індивідуальних робочих сил, здібностей і творчого потенціалу особи, а, по-друге, як об'єкт цілеспрямованої діяльності підприємця.

Підприємництво – обов'язкова ознака ринкової економіки. Не існує підприємництва – немає і ринку, і навпаки. Для його існування необхідні економічні, психологічні, політичні і правові передумови.

Економічними передумовами є існування приватних, колективних та державних власників, що допомагає свободі підприємницької діяльності та забезпечує її. На цьому заснована свобода підприємницької діяльності, перспектива незалежно, на власний страх та ризик приймати рішення про використання майна, продукції, доходів. В перехідній економіці України головною передумовою є приватизація власності, демонополізація господарської діяльності.

Політичні передумови – це гарантії суб'єктам, котрі господарюють, з приводу збереження їхньої власності. Інститути державної влади мусять сформувати через податкову, кредитну, митну та іншу політику підходящий політичний клімат для підприємництва [42, с.84].

Правові передумови підприємництва базуються на законодавстві і нормативних документах. Діюче законодавство повинно гарантувати підприємцям, не дивлячись на організаційні форми діяльності, які вони вибрали, рівні права та створити рівні перспективи для доступу до матеріально-технічних, фінансових, природних, інформаційних та всіляких

інших ресурсів. Країна мусить законодавчо вбезпечити незалежність конкуренції.

Психологічні передумови підприємництва – це формування позитивної соціальної думки відносно розвитку підприємницької діяльності (зайняття бізнесом). Необхідність ліквідації психологічних перепон в цій справі винятково велика, адже подолання закостенілих поглядів та оцінок у певної частини громадян (котрі утворилися на протязі попередніх десятиліть) зараджуватиме розповсюдженню підприємницької діяльності в Україні.

Згідно із Господарським кодексом України, підприємництво – це незалежна, ініціативна, систематична, на свій ризик господарська діяльність, котра реалізується суб'єктами господарювання (підприємцями) для здобутку економічних та соціальних результатів та одержання прибутку.

Вирішальне значення для розвитку підприємницької діяльності в Україні має Господарський кодекс України. Відповідно до нього підприємництво постає як своєрідний вид господарської діяльності, в основі котрого знаходяться такі принципи: вільний вибір підприємцем видів підприємницької діяльності; незалежне створення підприємцем програми діяльності, вибору постачальників та покупців продукції, що виготовляється, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших типів ресурсів, застосування яких не обмежується законодавством.

Підприємництво – це в тому числі стиль й тип поведінки, складові котрого: пошук нетрадиційних рішень, масштабність та ризик, ділова хватка. Окрім цього, підприємництво відіграє в економіці визначну функцію – забезпечує розвиток та покращення господарського механізму, незмінне оновлення економіки, створення інноваційної галузі.

Таким чином, підприємництво – господарська діяльність підприємця, специфічний, творчий тип господарювання, основу котрого становить новаторський підхід до організації та ведення бізнесу, постійний пошук продуктивних способів застосування можливостей, ініціативність та

прагнення до нових перспектив розвитку власної справи, зважений підхід до ризику [70, с.72].

Суть підприємництва більш ґрунтовно виражається через його головні функції – інноваційну, ресурсну, організаційну, стимулюючу.

Інноваційна функція підприємництва полягає у підтримці генерування та здійсненні нових комерційних замислів, у реалізації техніко-економічних, наукових розробок, проектів, котрі пов'язані із господарським ризиком.

Ресурсна функція підприємництва завбачає мобілізацію на добровільних засадах матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних, розумових, а також інших ресурсів.

Організаційна функція підприємництва полягає в природній організації виробництва, реалізації, рекламі і подібне; зводиться до поєднання ресурсів в найкращих пропорціях, реалізація контролю за їх виконанням.

Стимулююча функція підприємництва полягає у формуванні стимулюючого механізму продуктивного використання ресурсів враховуючи досягнення науки, техніки, управління та організації виробництва, в тому числі до найбільшого задоволення потреб споживача [31, с.143].

Головними функціями підприємця в його діяльності є:

- Становлення власної справи: мобілізація необхідних матеріальних, інформаційних, інтелектуальних, фінансових, а також інших ресурсів.
- Організаційна функція: вибір галузі діяльності, організаційно-правової форми підприємництва, початок безпосереднього функціонування.
- Розвиток бізнесу: пошук та застосування ринкових можливостей, виконання завдань стратегічного розвитку.

Виходячи з цього розглянуті функції реалізації підприємницької діяльності представляють можливість зробити узагальнюючий висновок про те, що для підприємця трудова діяльність не нав'язується ззовні як стороння воля, а є формою реалізації власної суті. Вона існує в індивідуальній

свідомості на рівні сформованої потреби та здійснюється як вільна діяльність, праця на себе та на суспільство.

Розмежування підприємницької діяльності за видами має переважно теоретичний, в тому числі — приватний, характер. Тому дозволяється використання різноманітних ознак і, відповідно, критеріїв та видів підприємницької діяльності [51, с.73].

Формування ринкової структури економіки веде до формування всіляких форм сучасних підприємств (суб'єктів господарювання). Їх варто систематизувати за різними критеріями:

- а) формами власності;
- б) формами організації;
- в) розмірами;
- г) галузями діяльності.

Підприємництво може приймати багатоманітні форми в залежності від того, чи діє підприємець самотужки, власноручно чи в партнерстві із іншими промисловцями, використовує тільки власне майно чи одночасно і майно інших осіб, використовує власну працю чи наймає робітників. Найпростіша форма підприємництва – це провадження підприємницької діяльності без створення юридичної особи, за умови державної реєстрації як громадянина – підприємця. Подібна діяльність була дозволена і раніше та мала назву індивідуальна трудова діяльність. Приватне підприємництво не вдовольняється діяльністю фізичних осіб. Кожен працездатний громадянин, котрий хоче організувати власну господарську організацію, може отримати статус офіційної юридичної особи і оформити суб'єкта підприємницької діяльності як приватне підприємство.

Приватне підприємство – це підприємство, котре засноване на власності фізичної особи, котре набуває статусу юридичної особи. Власником приватного підприємства, підприємцем є єдина особа – суб'єкт підприємницької діяльності. Однак власник приватного підприємства має право найму робітників в будь-якій кількості, котрі є найманими

робітниками. І хоч вони беруть участь в роботі підприємства, проте виконують вказівки господаря та не рахуються підприємцями. До приватного підприємництва відносяться фермерські господарства, а також сімейні підприємства, котрі офіційно відносяться до колективних форм підприємництва, проте в реальності є видом приватного підприємництва. Підприємець як власник приватного підприємства має величезний простір свободи дій та прийняття рішень. Подібна самостійність має ціну повної персональної відповідальності. Тому підприємці схильні до об'єднання коштів та намагань, до переходу від індивідуального до колективного підприємництва [17, с.211].

Не варто міркувати, що колективне підприємництво неодмінно потребує відмови підприємця від приватної власності на майно при утворенні колективної фірми, котра зареєстрована як юридична особа. Індивідуали можуть зберігати майнові права, започатковуючи спільне підприємство, з'єднуючи тільки власні зусилля. Таким чином колективне підприємство має особливість поєднуватися із приватною власністю на усі чинники виробництва. В товаристві будь-який учасник може об'єднувати із іншими свої засоби виробництва, кошти, майно, власну інтелектуальну власність. Наступне об'єднання коштів, капіталів, зусиль, управління призводить до величезних інтегративних форм колективного підприємництва у вигляді синдикатів, корпорацій і таке інше. Якщо до підприємництва долучаються державні структури, то в ньому приймають участь підприємства і організації, засновані на державній формі власності, тоді з'являються усі підстави говорити про державне підприємництво.

Державне і комунальне підприємництво може здійснитися у формі оренди власності відповідної територіальної громади і державної власності підприємцями. Підприємницька діяльність – багатоманітна, як різноманітні людські потреби. Усі численні прояви підприємницької діяльності можна підрозділити на три головні її види: виробниче підприємництво; комерційне підприємництво; фінансово-кредитне підприємництво [93, с.45].

Виробниче підприємництво є головним, визначальним, провідним видом підприємницької діяльності, який спрямовано на виготовлення продукції, послуг, інформації, котрі підлягають реалізації споживачам. Така діяльність реалізується підприємствами, які виготовляють багатоманітну продукцію, здійснюють будівельні, ремонтні, а також інші роботи, надають побутові, консультативні, інформаційні та інші послуги, створюють духовні блага. Виробниче підприємництво належить до найскладніших, серйозних, соціально необхідних та в той самий час важких видів бізнесу. З цим пов'язаний факт, що до виробничого підприємництва менше тяжіють аніж до інших типів підприємницької діяльності, котрі набагато скоріше приносять доходи. Для багатьох виробниче підприємництво не пов'язується із бізнесом. Для них бізнес – це комерція, а не виробництво. Однак без виробничого підприємництва торгівельний бізнес не мав би відповідної матеріальної основи та мав би можливість торгувати тільки завезеними товарами. В центрі виробничого підприємництва – виготовлення споживчих благ. Отже, до виробничого підприємництва відносяться: заводи, фабрики, перукарні, кав'ярні, школи, ліцеї, агрофірми. Вони і самі можуть продавати власну продукцію, однак їхня передова функція – виробництво. Виробниче підприємництво тісно пов'язане з бізнесом в галузі обігу, допомагає йому.

Комерційне підприємництво – це діяльність яка пов'язана з обміном, поділом і використанням товарів та послуг. Його змістом є товарно-грошові і торговельно-обмінні операції. Комерція у вузькому розумінні слова – це торгівля, а комерсант – це робітник торгівлі. Торговельно-обмінні операції реалізуються у вигляді угоди із купівлі-продажу чи перепродажу товарів та послуг. Представниками комерційного підприємництва є різноманітні торговельні організації, які збувають предмети споживання та засоби виробництва. Суб'єктами комерційного підприємництва є магазини, речові і продовольчі ринки, біржі, виставки-продажі, аукціони, торговельні бази, інші заклади торгівлі. Видом комерційного підприємництва є посередницький бізнес, котрий виступає між підприємцем та споживачем [78, с.209].

Фінансово-кредитне підприємництво – це діяльність, де об'єктом купівлі-продажу є своєрідний товар – гроші, зарубіжна валюта, цінні документи. Суть фінансово-кредитного підприємництва полягає в тому, що підприємець придбає головний фактор підприємництва у вигляді різноманітних фінансових коштів, інакше кажучи гроші, валюту, цінні папери і збуває покупцям за плату, яка є вищою аніж грошова сума, витрачена на купівлю грошових коштів. Фінансово-кредитне підприємництво відноситься до найскладніших видів підприємницької діяльності. Воно спроможне приносити не менші доходи аніж комерційне підприємництво, проте потребує більш високих вимог до знань та досвіду підприємців, продавців та покупців фінансових коштів. Агентами фінансово-кредитного підприємництва є комерційні банки, фондові біржі, деякі фірми.

Специфічною формою фінансово-кредитного підприємництва є страхове підприємництво. Будь-який підприємець діє на власний страх та ризик і не може обійтися без надійного страхування на випадок небезпеки. Страхування – це формування грошових фондів та їх застосування на компенсацію збитків у випадку непередбачуваних випадків та на допомогу громадянам у конкретні періоди життя. Найвідомішими є три види страхування: страхування життя та здоров'я, майна, відповідальності.

Кожна підприємницька діяльність здійснюється в певних організаційних формах. Вибір форми організації підприємницької діяльності залежить від особистих вподобань та смаків, однак в головному визначається об'єктивними умовами – галуззю діяльності, наявністю грошових коштів, перевагами та прогалинами відповідних форм підприємств. Щоб здійснити вірний вибір, необхідно знати, із чого можна вибрати. Організаційною одиницею підприємництва є фірма чи компанія [47, с.71].

Фірма – це підприємство, організація, установа, котра виконує господарську діяльність з метою одержання доходу. Як фірми можуть бути представлені індивідуальні підприємці, а також їх об'єднання. [2, ст. 3]

· кількість учасників створюваного господарського суб'єкта;

- хто є господарем використаного капіталу;
- джерела майна як матеріальної основи господарської діяльності;
- межі майнової відповідальності; спосіб поділу прибутку та збитків;
- форма управління суб'єктом господарювання.

Загальновідомі три головні організаційно-правові форми підприємницької діяльності:

- одноосібні володіння;
- партнерства;
- корпорації.

Одноосібне володіння – його сутність зводиться до того, що все майно підприємства належить одному власникові, котрий самотужки керує підприємством, отримує дохід та несе особисту відповідальність за усі зобов'язання фірми [6, с. 47].

Одноосібні володіння мають власні переваги:

- Весь прибуток належить підприємцеві, котрий зацікавлений в продуктивній роботі;
- У хазяїна підприємства видатки на організацію виробництва є незначними;
- Одноосібному володінню властива простота в організації фірми та її ліквідації.

Однак існують і суттєві вади:

- Труднощі із залученням значних капіталів зі сторони;
- Абсолютна відповідальність за борги;
- Відсутність спеціалізованого менеджменту, що відбивається на ефективності підприємництва;
- Невизначеність строків функціонування.

Партнерство – ця форма підприємництва є логічним продовженням розвитку одноосібного володіння. Подібна організаційно-правова форма підприємництва пророкує об'єднання капіталів двох та більше фізичних і юридичних осіб за умов поділу ризику, прибутку та збитків на основі

рівності; спільного контролю наслідків бізнесу; ініціативної участі в його веденні. Фундаментом взаємовідносин поміж сторонами, котрі вступають в партнерство, є договір. За рівнем участі партнерів в діяльності підприємства варто відрізняти товариства: з повною відповідальністю; командитні; товариства з додатковою і обмеженою відповідальністю [36, с.241].

Переваги партнерства перед одноосібними володіннями:

- Підвищуються фінансові перспективи через об'єднання декількох капіталів;
- Поліпшується управління підприємством;
- Величезна свобода і оперативність господарських дій;
- Партнерства отримують податкові пільги.

Однак в тому числі існують деякі вади:

- Необмежена відповідальність може грожити усім партнерам, учасники несуть солідарну відповідальність;
- Нестача досвіду господарювання та несполучність інтересів партнерів можуть провокувати не дуже продуктивну діяльність та негнучке управління підприємством;
- Непередбачуваність процесу та наслідків діяльності товариства як непостійної організаційно-правової форми підприємництва суттєво підвищують господарський ризик та зменшують впевненість в досягненні передбачуваного зиску.

Корпорація – є нині панівною формою підприємництва. Це договірне об'єднання, сформоване на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів, із делегуванням деяких повноважень централізованого регулювання діяльності будь кого з учасників. Її власниками слід вважати акціонерів, котрі мають обмежену відповідальність в розмірі власного внеску до акціонерного капіталу корпорації. [6, ст. 49] Весь дохід корпорації належить її акціонерам. Виокремлюють дві його частини. Одна частина ділиться серед акціонерів у вигляді дивідендів, друга – це нерозподілений прибуток, котрий застосовується на реінвестування.

Функції власності і контролю розділені поміж акціонерами та менеджерами [12, с.62].

Прерогативами корпорації є:

- Корпорація є найбільш ефективною формою організації підприємництва дивлячись на реальну імовірність залучення необхідних інвестицій;
- Потужній корпорації набагато простіше всякчас підвищувати об'єми виробництва чи послуг, що дає змогу одержувати зростаючий прибуток;
- Будь-який акціонер несе тільки обмежену відповідальність;
- Корпорація може існувати як організаційно-правове утворення досить довгий період, що засновує безкраї можливості для багатообіцяючого розвитку.

Мінуси даної форми підприємництва:

- Мають місце деякі відмінності поміж функціями власності та контролю, що негативно позначається на необхідній гнучкості оперативного управління корпорацією;
- Корпорація оплачує значно більші податки в розрахунку на одиницю одержуваного прибутку, аніж інші організаційні форми.
- В корпоративній формі є потенційні можливості для зловживань посадових осіб.

Асоціації – це договірні об'єднання, сформовані з метою постійної координації господарської діяльності. Асоціація не повинна вплутуватися в виробничу та комерційну діяльність будь-якого з її учасників.

Консорціуми – нетривалі статутні об'єднання промислового та банківського капіталу для здобутку спільної мети.

Концерни – статутні об'єднання підприємств промисловості, наукових організацій, транспорту, банків, торгівлі і тому подібне на основі абсолютної фінансової залежності від одного чи групи підприємств.

В структурі нинішньої змішаної економіки співіснують і органічно взаємодоповнюються мале, середнє і велике підприємництво. Однак на

відміну від двох останніх, мале підприємництво є вихідним, найбільш великим, а виходячи з цього і найпоширенішим сектором економіки. Розбіжності поміж цими трьома видами підприємництва обумовлені різним ступенем соціального поділу праці, природою спеціалізації та усупільнення виробництва, в тому числі вибором технологічного типу виробничого процесу [95, с.147].

Мале підприємництво – це незалежна, систематична, ініціативна господарська діяльність малих підприємств і підприємців, котра проводиться на свій ризик з метою одержання прибутку. Це виробнича, комерційна, фінансова, страхова, а також інші діяльності. Мале підприємництво реалізується створенням розгалуженої системи малих підприємств.

Фермерське господарство є формою підприємництва громадян України, котрі зайняті виготовленням товарної господарської продукції, її переробкою і продажем. Фермерське господарство в системі ринкової економіки є рівноправною формою поряд із державними, колективними, орендними, а також іншими підприємствами та організаціями, господарськими товариствами. Виробничо-економічні взаємовідносини фермерського господарства з державними, колективними, орендними та іншими підприємствами та організаціями, господарськими товариствами, окремими громадянами зводяться на основі договорів. Фермерське господарство може бути фундатором чи членом асоціацій, консорціумів, корпорацій, акціонерних товариств, інших об'єднань, кооперативів, спільних підприємств із виробництва, переробки і продажу сільськогосподарської продукції, котрі обслуговують агропромисловий комплекс, в тому числі несільськогосподарських підприємств та організацій, а також за участю іноземних партнерів, приймати участь в створенні чи бути членом комерційних банків [86, с.321].

1.2. Правове забезпечення розвитку підприємництва в Україні на сучасному етапі

Правове регулювання підприємництва є головною проблемою нинішнього та подальшого соціально-економічного життя держави. Розгляд практики підприємницької діяльності в Україні вказує на необхідність незалежного правового забезпечення підприємництва.

Виявити правильне співвідношення між державним регулюванням та ринковим саморегулюванням - одне із визначальних завдань розбудови нашої країни.

На етапі становлення ринкової економіки перед країною утворюються такі ключові завдання. В першу чергу, створення нової системи відносин власності, котрі властиві змішаній, багатоукладній економіці. По-друге, створення ключових компонентів ринкової інфраструктури. По-третє, сприяння становленню підприємництва. Таким чином, формування даного сектора економіки не може бути пущено на самоплив, а вимагає твердого ініціювання, регулювання і підтримки з боку країни [23, с.20].

Варто зауважити, що визначальна функція держави - розробка законодавства і забезпечення виконання законів, інакше кажучи - правове регулювання. Це, власне, і зумовлює роль держави в ринковій економіці.

Формування і розвиток національного підприємництва головним чином залежить від створення відповідної правової бази, котра стимулювала б підприємницьку активність і добросовісну конкуренцію.

Нині правове регулювання підприємництва реалізується чималою кількістю нормативно-правових актів як загального, так і особливого характеру. Проте уповільнення темпів збільшення чисельності суб'єктів підприємництва, кількості зайнятих вказує на нестачу та недосконалість нормативно-правової бази розвитку підприємництва, котра має бути

першоосною, основою (базою - в повному розумінні цього слова) формування та розвитку суб'єктів підприємницької діяльності.

Правова база підприємництва - це сукупність законів, нормативних та інструктивних документів, котрі зумовлюють порядок створення підприємств, реєстрацію фізичних осіб-підприємців, їхні правові і організаційні форми, порядок організації виробництва, забезпечення його потрібними ресурсами, збут, систему оподаткування, взаємовідносини поміж країною та підприємцями, суб'єктів підприємницької діяльності поміж собою, в тому числі дають підприємцям деякі правові гарантії [56, с.132].

Формування правової бази підприємництва - визначальна передумова його становлення та розвитку. Законодавство в галузі підприємництва мусить являти собою єдину систему як за взаємною узгодженістю норм, так і за цілісністю нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності.

Всесвітній досвід вказує на те, що для благополучного розвитку підприємництва варто сформувати правову базу його функціонування, забезпечити відповідним чином юридичне закріплення прав і постійне правове забезпечення з боку країни, що гарантує захист законного функціонування підприємництва, допомагає його розвитку. Міжнародна практика господарювання доводить, що підприємництво не може існувати без чітких і продуктивних законодавчих актів. Тому формування слушних умов для ведення підприємницької діяльності немислиме без прийняття і реальної дії таких законів, котрі б чітко формулювали умови реалізації підприємницької діяльності.

В розвинених країнах із ринковою економікою не існує особливих законів про підприємництво. Свобода підприємницької діяльності в таких державах прописана в конституції, цивільному законодавстві, а також в інших нормативно-правових актах, котрі регламентують господарську діяльність.

В Україні, як і в інших постсоціалістичних державах, необхідність прийняття особливого закону з питань підприємництва зумовлена двома

першопричинами: по-перше, необхідністю відмінити наявне в законодавстві обмеження (до 1991 р. приватна підприємницька діяльність була недозволена, вона каралася законом); по-друге, необхідно було створити правове поле, котре заохочувало б розвиток підприємництва, а також його підтримку.

Тому 7 лютого 1991 р. Верховною Радою України було підтримано Закон України "Про підприємництво", котрий вступив в дію 1 березня 1991 р. Цей Закон визначає головні правові, організаційні, економічні й суспільні засади реалізації підприємницької діяльності (підприємництва) громадянами та юридичними особами на теренах нашої держави, встановлює гарантії свободи підприємництва, в тому числі його державної підтримки.

Відповідно із цим законом будь-яке підприємство самотужки планує власну діяльність та зумовлює перспективи (стратегію) розвитку, виходячи з попиту на продукцію, яка виробляється (роботу, послуги, які виконуються), та необхідності незмінного підвищення власного зиску, в тому числі виконує матеріально-технічне забезпечення виробництва через систему прямих угод (контрактів) із постачальниками чи за посередництвом торгових бірж. Воно збуває виготовлену продукцію через прямі угоди зі споживачами, державне замовлення (у випадку існування такого), через мережу бірж та власних торгових підприємств за цінами (тарифами), які воно встановлює самотужки, чи за цінами договірними, регульованими країною або вільними (ринковими) [40, с.208].

Підприємницьке законодавство України регулюючі підприємництво закони, декрети і постанови Кабінету Міністрів, нормативні акти міністерств та відомств, органів місцевого самоуправління, в тому числі тих державних органів, які виконують державне регулювання підприємництва, контроль та нагляд за ним. Найвищу значимість мають законодавчі акти.

Серед законів, які врегульовують виключно підприємницьку діяльність варто назвати Закони України «Про підприємництво» від 07.02.91 р., «Про

зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.91 р., «Про фінансовий лізинг» і таке інше.

Нарівні із ними величезне значення мають закони, котрі не лише регулюють взаємовідносини в галузі підприємництва, але й торкаються цих відносин. Це закони «Про цінні папери та фондову біржу» від 18.06. 91 р., «Про рекламу» від 03.07.96 р., «Про страхування» від 07.03.96.р., «Про аудиторську діяльність» від 22.04.93 р., «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.93.р., «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.93 р.

Чималу роль відіграють в тому числі підзаконні акти Кабінету Міністрів України, передусім положення, які затверджуються постановами уряду України. Серед них Положення про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, затверджене Постановою Кабінету Міністрів від 25.05.98 р.; Положення про порядок державної реєстрації закордонних вкладень, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 07.08.96 р.

Суттєве значення в галузі підприємництва мають локальні нормативні акти, котрі створюються та приймаються безпосередньо суб'єктами підприємницької діяльності з метою її саморегулювання. Такі акти можуть регулювати діяльність суб'єкта загалом, його окремих структурних частин чи відокремлених підрозділів, чи встановлювати режим комерційної таємниці і таке інше [69, с.153].

Важко не побачити, що в цілому сформулювати об'єм та структуру законодавства про підприємництво як сфери законодавства важко, враховуючи те, що хоча воно й створювалося і розвивалось досить стрімко, проте не досить системно та впорядковано. Не дивлячись на жвавий та в цілому передовий розвиток законодавства про підприємництво, є чимало взаємовідносин в галузі підприємництва, котрі абсолютно не врегульовані законом, чи його регулятивний вплив є дуже слабким через чималу кількість підзаконних нормативних актів, що зменшує продуктивність правового

впливу на підприємницьку діяльність. Правове регулювання підприємницької діяльності вкрай послаблене тим, що більшою кількістю актів законодавства про підприємництво є підзаконні акти. Вони, по причині неповноти регулювання, невідповідності складності та важливості всіляких взаємовідносин в галузі підприємництва, не можуть відповідним чином регламентувати їх. Однак в деяких обставинах варто установити доцільність прийняття подібних підзаконних актів для невідкладної ліквідації недоліків у праві, проте в цілому тільки закони можуть наповнити відсутнє правове регулювання [26, с.74].

Конституція України та закони України закріплюють принципи, головні види та форми підприємницької діяльності.

Будь-хто має право на підприємницьку діяльність, котра не забороняється законом. Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. (Ст. 42 Конституції України).

Принцип свободи, вільного вибору виду підприємництва виражаються в тому, що суб'єкти підприємницької діяльності мають змогу вибрати будь-яку її форму. Організаційно-правова форма підприємницької діяльності окреслюється законами.

16 січня 2003 року Верховною Радою України був прийнятий Господарський комплекс України, котрим згідно із Конституцією України встановлюються правові основи господарської діяльності (господарювання). При цьому господарський комплекс, котрий набрав чинності з 1 січня 2004 року, має за власну мету забезпечення збільшення ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі збільшення ефективності суспільного виробництва, його суспільну направленість згідно із вимогами Конституції, встановити соціальний господарський порядок в економічній системі України, зараджувати гармонізації її з іншими економічними системами.

Відповідно до Господарського Кодексу під господарською діяльністю слід розуміти діяльність суб'єктів господарювання в галузі соціального

виробництва, зорієнтована на виробництво та продаж продукції, здійснення робіт або надання послуг вартісного характеру, які мають фінансову визначеність.

Підприємницька діяльність в будь-якій галузі врегульовується країною за допомогою механізму фінансової системи (податки, кредити, страхування і таке інше). В той самий час вона опирається на правову базу не дивлячись на види підприємницької діяльності та форми її власності. За нинішніх умов підприємницька діяльність – це засіб не лише отримання прибутку, заробітку, проте й самовиразу. Функціонування нинішнього підприємництва немислиме без підходящого соціально-економічного клімату, котрий створюється за допомогою планомірних зусиль країни. Він характеризується: стабільністю державної економічної та суспільної політики, зорієнтованої на сприяння підприємству; пільговим податковим режимом, котрий допомагає припливу в підприємницьку галузь грошових надходжень; розвитком інфраструктури підприємства (інноваційних центрів, особливих фірм, які надають допомогу підприємцям-початківцям, консультаційних центрів з проблем управління, маркетингу, реклами; курсів та шкіл підготовки підприємців); формування ефективної системи захисту інтелектуальної власності, формування позитивного відношення суспільства до підприємницької діяльності. При слушному соціально-економічному клімату, котрий підтримується країною, підприємець не розглядає як термінове завдання миттєве зростання прибутку, а позначає шлях до подальших структурних зрушень та майбутнього збільшення виробництва [16, с.81].

Господарська діяльність, котра реалізується для досягнення економічних та соціальних результатів та з метою отримання прибутку, є підприємництвом. Виходячи з цього господарська діяльність може виконуватись без мети отримання прибутку (так звана некомерційна господарська діяльність).

Відокремленим інститутом господарського законодавства є інститут господарського договірної права. Система законодавства про договірне право базується на кодифікованих законах та різноманітних нормативних актах про певні види договорів. До них варто занести Цивільний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс і таке інше.

До наступних інститутів слід віднести законодавство про регулювання ринків капіталу, законодавство про зовнішньоекономічну діяльність, законодавство про господарські суди і господарський процес, законодавство про страхування та ін.

Передовою властивістю господарського законодавства є комплексний зміст головних нормативних актів. Здебільшого нормативні акти господарського законодавства включають норми двох та більше сфер права.

Другою властивістю господарського законодавства є те, що воно включає в себе одногалузеві акти господарського(цивільного) законодавства. Такими варто сприймати Положення про поставки продукції виробничо-технічного призначення та Положення про поставки товарів народного споживання.

Третьою властивістю є множинність актів, котра спричинена тим, що:

- таке законодавство врегульовує відмінні види господарської діяльності(промислової, будівельної, комерційної тощо);
- в економіці існують всілякі форми власності (приватна, колективна, державна);
- відсутній кодифікований акт господарського законодавства;
- в Україні використовуються акти законодавства СРСР з питань, котрі не врегульовані законодавством України за умови, що вони не перешкоджають Конституції та законам України [85, с.94].

Наступною властивістю господарського законодавства є його поєднання із комерційним правом інших держав та міжнародними договорами із господарських питань, котре виконується за принципами:

- пріоритету особливих норм міжнародного договірної права над загальними нормами господарського права України;
- надання нормам міжнародних економічних договорів статусу національного законодавства;
- поєднання господарського законодавства України із комерційним правом інших держав, безпосередньо право сторін зовнішньоекономічних договорів обирати право держави, котрим визначаються права і обов'язки сторін договорів.

Господарське законодавство обіймає як господарські закони у власному значенні так і всілякі інші нормативні акти з питань господарської життєдіяльності.

Господарське законодавство включає в себе також відомчі нормативні акти, до яких відносяться нормативні акти міністерств, держаних комітетів й інших органів виконавчої влади, котрі реалізують державне управління економікою [101, с.39].

До господарського законодавства відносяться в тому числі локальні чи статутні нормативні акти: це статuti та установчі договори підприємств, співтовариств, положення про структурні підрозділи підприємств.

Господарська діяльність включає в себе виробничу та комерційну діяльність. Відповідно до ст. 1 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” господарська діяльність – це всяка діяльність, до того ж підприємницька, яка пов'язується із виробництвом та обміном матеріальних і нематеріальних благ, котрі постають у вигляді товару.

Державна регуляторна служба України є головним органом виконавчої влади із особливим статусом, котрий забезпечує реалізацію державної політики в галузі підприємництва.

Ліцензія – документ державного зразка, котрий признає право суб'єкта господарювання-ліцензіата на провадження вказаного в нього виду господарської діяльності на протязі визначеного терміну за умови реалізації ліцензійних умов. Згідно з Законом України від 1 червня 2000 року “Про

ліцензування деяких видів господарської діяльності”, ліцензуванню підлягають: пошук, розвідка і експлуатація родовищ корисних копалин; виготовлення медичних засобів, оптова, роздрібна торгівля лікарськими засобами; виготовлення тютюнових виробів, оптова, роздрібна торгівля тютюновими виробами; виробництво бланків цінних паперів, документів строгої звітності; медична практика; ветеринарна практика; освітня діяльність; пересилання грошових переказів; страхова діяльність та чимало інших [89, с.91].

В Україні сформована Ліцензійна палата, до задач котрої входить запровадження загальнодержавної системи ліцензування, організація ліцензування деяких видів підприємницької діяльності, введення Єдиного державного ліцензійного реєстру.

Таким чином, в Україні організовано організаційно-правову базу, котра регламентує всю сукупність підприємницьких взаємовідносин та формує умови для розвитку підприємництва та надає відповідні гарантії підприємцям. В процесі проведених радикальних реформ із роздержавленням та приватизації державної власності в Україні започатковано плюралістичну систему форм власності, приватні підприємства, акціонерні товариства, біржову справу, банківський та страховий бізнес.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ПРОБЛЕМ ЇЇ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

2.1. Аналіз стану підприємництва в Україні на сучасному етапі

Сьогоднішній стан та розвиток українських підприємств знаходиться у край важкому становищі. Суттєвий вплив на дану ситуацію спричинила адаптація до ринкових взаємовідносин між людьми, а також результати світової економічної кризисної ситуації. Для покращення ситуації потрібним є функціонування реальних механізмів, які б заохотили суб'єктів господарювання збільшувати обсяги та піднімати ефективність виробництва, відновлювати виробничу матеріально-технічну базу. Але реальне становище підприємств в економіці демонструють, що процес розвитку вітчизняного виробництва натикається на ряд суттєвих перепон.

Адже реформи, які проводяться, не постійно збігаються із рівнем розвитку підприємництва, а недосконалість інституційного середовища підприємництва веде до негативного обмеження свободи підприємницької діяльності [62, с.341].

Саме тому питання кардинального покращання параметрів динаміки, структури і продуктивності вітчизняного промислового виробництва відповідно до викликів та вимог як повсякденного, так і перспективного соціально-економічного розвитку держави зостається вкрай наболілою. Збереження нинішніх показників технічного рівня й темпів оновлення виробничих потужностей, ресурсо- та наукомісткості виробництва, продуктивності капіталу та праці, динаміки інвестицій та інновацій становить небезпеку не лише для майбутнього промислового потенціалу України, однак і для її національної безпеки.

Відслідковуючи ситуацію українських підприємств, є змога побачити,

що на їх діяльність певним чином позначається спадок радянської системи господарювання. Винятково виразно це здійснюється на вітчизняних машинобудівних виробництвах. На цих підприємствах в більшій частці вціліли керівні кадри, котрі створилися за умов радянської системи господарства, що погано позначається на наслідках діяльності. Наприклад, на вітчизняних машинобудівних виробництвах зберігається чималий рівень витрат, по причині чого їхня продуктивність робиться неконкурентоздатною навіть на національному ринку. Високий рівень видатків нерідко супроводжується низькою якістю продукції, невисокою продуктивністю інноваційної діяльності [44, с.76].

До того ж важливим фактором теперішнього стану економіки України стало багатолітнє випереджувальне збільшення засобів виробництва в порівнянні із виробництвом предметів споживання. Через подібну політику Україна дістала у спадок від СРСР нерозумну структуру промисловості, три чверті виробництва котрої становила продукція важкої промисловості і тільки чверть – продукції, призначена для задоволення потреб споживачів.

В економіці України роль промисловості зостається визначальною. В даному секторі виробляється приблизно 40% загальноукраїнського випуску товарів та послуг, 80% їх експорту, створюється більш ніж 30% ВДВ. В даній сфері зосереджено орієнтовно третина головних засобів виробництва та зайнятих в економіці. При всій важкості нинішньої ситуації промислове виробництво є одним із головних джерел оплати праці найманих робітників, доходів підприємств, податкових та валютних надходжень країни [21, с.258].

Розглядаючи стан легкої промисловості, є змога побачити, що із перших років незалежності в Україні виникали демпінгові умови для вітчизняних товаровиробників через широкий імпорт з Китаю, Польщі, Туреччини та інших держав. Тим самим було підготовлено жахливий занепад вітчизняної легкої промисловості.

На сьогоднішній день вітчизняні підприємства знаходяться в

поганому стані. Однією з причин спаду виробництва в Україні є незавершеність виробничого циклу в нашій економіці. Через те що на момент отримання незалежності в Україні вироблялось тільки 15–20% кінцевої продукції промисловості [49, с.231]. Тому розрив прийдешніх господарських зв'язків погано відбився на вітчизняній економіці. Що ж торкається експорту, то більшу частку становить продаж продукту. Дуже малий відсоток становить реалізація продукції із високим відсотком доданої вартості. Не дуже дієвою є митна політика та підтримка вітчизняного товаровиробника. Оскільки на прикладі високорозвинених держав можна побачити, що доволі вигідно встановлювати високі митні збори на трудомісткий товар. Для порівняння варто розглянути дійову митну політику США, де зокрема Латиноамериканські фермери можуть з 2 % митом експортувати в США помідори, а з 12 % – томатний соус).

Непоследовність в проведенні економічних реформ призвела до того, що перехід від адміністративно-командної системи до ринкової супроводжується підвищенням тіньової економіки. При цьому формуються підходящі умови для корупції, хабарництва, кримілізації економіки. Так, за даними Міжнародної фінансової корпорації та Світового банку Україна посідає 137 місце серед 185 держав за показниками легкості ведення бізнесу. Україна має найбільш погані в Східній Європі та Центральній Азії рейтинги з реєстрації майна та закриття неплатоспроможних підприємств [10, с.184].

Недосконалою є діюча податкова система, котра відзначається надмірним податковим тиском та невідповідною системою звітності. Негативно позначаються на розвитку підприємництва важкі та довгочасні післяреєстраційні процедури суб'єктів підприємництва, надмірне втручання органів державної влади в їхню діяльність.

Розвиток підприємств ускладнюється великим рівнем енергозалежності країни (в Україні частина імпорту в загальному обсягу витратків первинних енергоресурсів переважає 60%) та високим ступенем

енергомісткості внутрішнього виробництва (котрий в 2,5 рази перевищує схожий показник в державах ЄС). Динаміка цін вітчизняних виробників залежить від зміни цін на імпортовані енергоресурси. Це зумовлено високим рівнем енергомісткості фундаментальних сфер національної економіки, а також наявністю видатків на енергоспоживання в собівартості майже всіх товарів та послуг.

Для виробництва вирішальні ефекти завдало зниження зовнішньоторговельних потоків через кризове з попиту на вітчизняний експорт, передусім, металургійної продукції. В тому числі зменшився споживчий попит населення через зниження реальних доходів, зумовленого поширенням рецесійних явищ у національній економіці [53, с.67].

Розглядаючи показники малого бізнесу, варто відмітити, що показник кількості суб'єктів підприємницької діяльності на тисячу осіб населення в Україні в 10 разів менший, аніж в розвинених європейських державах. А внесок малих підприємств у валовому внутрішньому продукті складає тільки 10%, це в 3 – 4 рази нижче, аніж в більшості європейських держав. Винятково негативним явищем є те, що велика кількість зареєстрованих малих підприємств займається тільки такими швидко дохідними видами господарської діяльності, як торгівля і посередницькі послуги. Як свідчить статистика, лише 5% з числа новостворених підприємств в Україні варто вважати успішними, 35% зникають вже на протязі першого року діяльності. Останні 60% ледь-ледь зводять кінці з кінцями [34, с.241].

Як твердять самі підприємці, найбільш характерними факторами, котрі спиняють розвиток підприємств є [46, с.109]:

- організаційно-правові складнощі заснування бізнесу, особливо на етапі переходу від реєстрації до початку діяльності;
- недоступність кредитних ресурсів як для започаткування, так і для ведення бізнесу або його відновлення, недостатні зв'язки із міжнародними фінансовими організаціями по залученню інвестицій та гарантій;
- здебільшого декларативний характер державної підтримки

підприємства, неоднозначність і розбіжність діючої нормативно-правової бази;

- несприятлива податкова політика;
- досить огрядна система бухгалтерського обліку й звітності;
- нікчемні можливості для захисту від протиправних посягань;
- криза неплатежів і проблеми із створенням нових взаємовідношень,

каналів збуту;

- нестача професійних знань і досвіду тих, хто займається малим і середнім бізнесом.

Загалом, розвиток підприємств малого і середнього бізнесу є визначним, адже за його допомогою вирішуються питання створення нових робочих місць, створюється конкурентне ринкове середовище. Наприклад, в державах із ринковою економікою подібні підприємства виконують значну роль в стимулюванні технологічних інновацій, формуючи їх в 2 – 2,5 рази більше, ніж великі компанії. Окрім цього, створення та діяльність чималої кількості малих підприємств забезпечує незмінний розвиток регіональної економіки. Завдяки більш високій конкуренції вони краще забезпечують місцеві ринки товарами та послугами. Набагато менше дестабілізується ситуація на ринку робочої сили при банкрутстві деяких малих підприємств порівняно з ситуацією банкрутства великих підприємств. Невеликі підприємства є важливим джерелом збільшення місцевих бюджетів.

Аналіз стану підприємницької діяльності в Україні показує, що сектор малого та середнього бізнесу вимагає дійової фінансової підтримки як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях [98, с.61].

Розвиток малого бізнесу затримують: недороблена державна політика стосовно його підтримування, високі податки, обмеження на деякі види діяльності, адміністративні бар'єри, бюрократична система в одержанні ліцензій. Малий та середній бізнес не має покращень умов відносно доступу до кредитів, судового захисту, захисту від свавілля контрольних органів та рейдерських захватів.

Світова практика розвитку та захисту підприємництва вказує на те, що доступним джерелом фінансування малого бізнесу є надання урядом гарантій повернення позик у випадку неплатоспроможності малих підприємств. Це послаблює кредитні ризики та прибирає основну перепону на шляху надання позик суб'єктам малого підприємництва, особливо початківцям малого бізнесу [71, с.169].

Аналізуючи перспективи розвитку українських підприємств і пропонуючи заходи відносно поліпшення ситуації варто звернути увагу на досвід іноземних держав. Зокрема у Японії бізнес розвивався в рамках групових об'єднань, партнери котрих були однодумцями в одному напрямку. Подібні угруповання не сумісні із вільною конкуренцією держав Заходу, однак безпосередньо це допомагало концентрації зусиль для здобутку поставлених цілей. Виходячи з цього, саме групові об'єднання стали найбільш дієвим чинником збільшення економіки в порівнянні з вільною конкуренцією, і це має служити зразком для відсталих країн та держав, які розвиваються. Японія зробила ставку на складні інформаційні системи, в котрих застосовувалися нові досягнення телекомунікаційних технологій, що дало їй змогу пізніше зробити великий прорив у виробничій галузі, забезпечити різкий стрибок в збільшенні продуктивності праці, досягнути високих якісних показників продукції. За допомогою “дешевого” кредиту, податкових стимулів, амортизаційних пільг, премій, моральної та матеріальної заінтересованості в державі стимулювалося винахідництво. Подібна політика зараджувала розвитку прикладної науки, де засновувалися лабораторії, науково-дослідні сектори, техноцентри. В тому числі це допомагало формуванню ряду нових сфер, зокрема електронної, комп'ютерної, радіотехнічної, із виготовлення хімічних волокон і таке інше. В основі економічної політики цієї країни лежав захист вітчизняного виробництва [92, с.104].

Також варто звернути увагу на формування вигідної митної політики Китаю, де встановлюється обмеження на вивіз сировини із держави

(головним чином на швидко вичерпні, а також цінні копалини), а також створюються умови для експорту готової продукції, котра має чималий відсоток доданої вартості.

На сьогодні дуже визначною умовою для розвитку підприємництва в нашій державі є створення привабливого інвестиційного середовища для вітчизняних і закордонних інвесторів. Україна має грандіозні можливості для ініціативної діяльності інвесторів – великий споживчий ринок, вигідне геополітичне розташування, чимала кількість природних ресурсів, кваліфіковану та в той самий час дешеву робочу силу, міцну наукову базу. Проте макроекономічне середовище досить невідповідне для інвестицій – високі реальні процентні ставки, високі податкові ставки, двоїсте та невідповідне сучасності господарське законодавство, тінізація економіки і таке інше. Для збільшення чисельності товарів і послуг, котрі продукує національна економіка потрібна концентрація державних інвестицій на стратегічно важливі напрями.

В галузі зовнішньоекономічних взаємовідносин основним завданням є плавне входження України в світовий економічний простір. Для цього варто сформувати незмінну та підходящу правову базу для залучення зарубіжних інвестицій. Одночасно необхідний захист молодого національного виробника від конкуренції закордонних фірм [80, с.52].

Що ж стосується реконструкції структурної політики, то вона мусить держатися, головним чином, на визнанні пріоритетності наукомістких та високотехнологічних сфер економіки, котрі не розорено до кінця та які можуть зберегти спроможність України ввійти в світовий економічний простір із високим технологічним потенціалом.

Для того щоб зменшити залежність від ціноутворення в паливно-енергетичній галузі необхідно формувати систему з приводу економного використання ресурсів, зменшувати енергомісткість базових сфер, приділяти більшої уваги розробленню енергоефективних технологій.

Виходячи з описаного раніше варто брати до уваги ключові напрями

прискорення розвитку підприємництва в економіці нашої держави:

- наступне поліпшення законодавчої і нормативної бази відносно створення сприятливих умов для розвитку підприємництва;

- покращання кредитної політики, організація державних кредитних закладів з метою пільгового кредитування суб'єктів підприємницької діяльності;

- поліпшення податкової політики, інакше кажучи забезпечення робота спрощеної системи оподаткування;

- збільшення державної допомоги суб'єктів малого і середнього бізнесу;

- стимулювання розвитку підприємництва в сферах, котрі забезпечують найбільшу продуктивність соціального виробництва та його конкурентоспроможність завдяки використуванню досягнень науково-технічного прогресу, ресурсозберігаючих технологій, випуску принципово нових видів продукції;

- посилення відповідальності органів виконавчої влади, державних службовців за виконання відповідних законів відносно розвитку підприємницької діяльності, скажімо малого бізнесу;

- встановлення відповідних законів з метою посилення боротьби із корупцією;

- створення міцного внутрішнього сукупного попиту на продукцію нашої країни;

- орієнтація на експорт, котра потребує створення наукомістких робочих місць з метою застосування інтелектуального потенціалу у виробництві високоякісної продукції [38, с.209].

Україна мусить створювати зручну митну політику, допомагати імпорту сировини, а не готових товарів. В тому числі слід вміло формувати власне виробництво необхідної продукції, щоб уникати залежності від аналогічного імпорту.

Виходячи з цього, тільки за розробки дійової якісної моделі розвитку

вітчизняних підприємств Україна зуміє наростити виробництво національних товарів і послуг. Подібні покращення допомогатимуть економічному зростанню, покращанню рівня життя та зменшення безробіття.

За умов необхідності переходу економіки України до інноваційного розвитку, суттєвого збільшення прав підприємств в сфері фінансово-економічної діяльності суттєво збільшується роль вчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності та фінансової врівноваженості, а також пошуку маршрутів збільшення та зміцнення фінансової стабільності. Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, котре є наслідком взаємодії усіх компонентів системи фінансових взаємовідносин підприємства, окреслюється сукупністю виробничо-господарських чинників та характеризується системою показників, котрі віддзеркалюють наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів.

Фінансовий стан підприємства залежить від наслідків його виробничої, комерційної і фінансово-господарської діяльності. Тому на ньому позначаються всі ці види діяльності підприємства. Насамперед на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск та збут високоякісної продукції. Здебільшого, чим вищими є показники об'єму виробництва та реалізації продукції, робіт, послуг та нижча їх собівартість, тим вища прибутковість підприємства. Неритмічність виробничих процесів, погіршення якості продукції, складнощі з її збутом ведуть до зменшення надходження коштів на рахунки підприємства, в процесі чого знижується його платоспроможність. Існує також зворотний зв'язок, брак коштів може спричинити перебої в забезпеченні матеріальними ресурсами, і таким чином і у виробничому процесі [15, с.274].

Фінансова діяльність підприємства повинна бути зорієнтована на забезпечення систематичного надходження та ефективного застосування фінансових ресурсів, додержання розрахункової та кредитної дисципліни,

досягнення раціонального співвідношення власних та залучених коштів, фінансової стійкості із метою продуктивного функціонування підприємства. Саме цим обумовлюється необхідність та практична цінність систематичної оцінки фінансового стану підприємства, котрій належить істотна роль в забезпеченні його незмінного фінансового стану. Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук перспектив зростання рентабельності виробництва та зміцнення комерційного розрахунку як основи постійної роботи підприємства та здійснювання ним зобов'язань перед бюджетом, банком, а також іншими установами.

Аналіз фінансового стану – це частка загального аналізу господарської діяльності підприємства, котрий налічує два взаємозв'язані розділи: фінансовий і управлінський аналіз. Поділ аналізу на фінансовий і управлінський обумовлений поділом системи бухгалтерського обліку, котра сформувалася на практиці, на фінансовий і управлінський облік. Обидва види аналізу взаємозалежні, мають спільну інформаційну базу. Властивостями зовнішнього фінансового аналізу є:

- орієнтація аналізу на публічну, зовнішню звітність підприємства;
- множинність об'єктів-користувачів – різноманітність цілей й інтересів суб'єктів аналізу;
- максимальна відкритість результатів аналізу для користувачів.

Головним змістом зовнішнього фінансового аналізу, котрий реалізується партнерами підприємства, контролюючими органами на базуючись на публічній фінансовій звітності, є:

- розгляд абсолютних показників прибутку;
- аналіз показників рентабельності;
- аналіз фінансового стану, фінансової витривалості, стабільності підприємства, його платоспроможності та ліквідності балансу;
- аналіз ефективності використання залученого капіталу;
- економічна діагностика фінансового стану підприємства.

На відміну від внутрішнього, відповідні складові зовнішнього аналізу більш формалізовані і менш ґрунтовні. Різниця в змісті зовнішнього та внутрішнього аналізу пов'язана із різницею інформаційного забезпечення та задач, котрі вирішують обидва ці види аналізу.

Основний показчик успішності підприємства – отримання прибутку. Варто проаналізувати прибутковість підприємств різноманітних сфер України.

Як видно із табл. 2.1 тільки в сільському господарстві відсоток збиткових підприємств невисокий. У всіх інших сферах він доволі високий та повсякчас збільшується.

Важливим напрямом оцінки діяльності підприємств є в тому числі введення інновацій.

Таблиця 2.1

Фінансові результати великих та середніх підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності за 2014-2016 рр.*

Галузі промисловості	Підприємства, які одержали прибуток (у відсотках)			Підприємства, які одержали прибуток (у відсотках)		
	Роки			Роки		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
сільське, лісове та рибне господарство	97,3	97,0	92,7	2,7	3,0	7,3
промисловість	60,0	52,4	57,3	40,0	47,6	42,7
будівництво	58,3	53,4	51,5	41,7	46,6	48,5
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	54,7	52,1	51,6	45,3	47,9	48,4
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	64,3	63,7	62,1	35,7	36,3	37,9

*Примітка: Таблицю складено за матеріалами джерела [33]

Таблиця 2.2

Впровадження інновацій на промислових підприємствах України за
2012–2016 рр.

Період	Питома вага підприємств, які впроваджували інновації в Україні, %	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в Україні, %
2012	11,5	6,7
2013	10,8	5,9
2014	10,7	4,8
2015	11,5	3,8
2016	11,2	3,8

*Примітка: Таблицю складено за матеріалами джерела [16]

Як видно із табл. 2.2 відсоток інновацій на промислових підприємствах України досить мізерний. Він значно менший, ніж на підприємствах Європи. На діяльність підприємства впливають також макроекономічні показники.

Макроекономічні показники й економічні індекси підтверджують, що об'єктивних підстав для припинення спаду й початку економічного росту поки немає [5, с.185].

Для того, щоб оцінити поточний стан підприємств країни або пророчити її динаміку, використовуються різні показники. Їх багато, кожний служить певної мети й по-своєму корисний. По ступені спільності показники можна розбити на дві групи: економічні індикатори, тобто макроекономічні показники, і економічні індекси.

До числа основних економічних індикаторів звичайно відносять ВВП, рівень інфляції, розмір золотовалютних резервів, ставку рефінансування, розмір державного боргу, стан платіжного балансу, рівень безробіття, а також ряд грошових індикаторів. Найбільше часто використовуваними є такі індекси: виробничої активності, настрою споживачів, упевненості бізнесу, економічних очікувань. Насамперед аналізуємо стан ВВП.

У сучасних умовах діяльність підприємств значно залежить від макроекономічних показників країни. А також від правого забезпечення діяльності підприємств [67, с.85].

В умовах ринкової трансформації економіки України розвиток підприємництва, зокрема малого бізнесу, має стати одним із найважливіших чинників соціально-економічного зростання. Усвідомлюючи новаторську роль підприємництва, держава надає йому всебічної підтримки.

В Україні прийняті та діють ряд нормативних актів, які заклали підґрунтя для формування і розвитку підприємництва. Згідно з цими нормативними актами, державна підтримка підприємництва спрямована на створення сприятливих організаційних та економічних умов для його розвитку. Це - надання підприємцям земельних ділянок; передання державного майна, необхідного для здійснення підприємницької діяльності; сприяння підприємцям в організації матеріально-технічного забезпечення та інформаційного обслуговування, підготовці кадрів; здійснення первісного облаштування неосвоєних територій об'єктами виробничої та соціальної інфраструктури з продажем або передачею їх підприємцям у порядку, передбаченому законом; стимулювання модернізації технології, інноваційної діяльності, освоєння нових видів продукції і послуг та інші види допомоги [11, с.108].

Світова практика розвитку та захисту підприємництва свідчить, що доступним джерелом фінансування малого бізнесу є надання урядом гарантій повернення позик у разі неплатоспроможності малих підприємств. Це зменшує кредитні ризики і усуває головну перешкоду на шляху надання позик суб'єктам малого підприємництва, особливо початківцям малого бізнесу. Але для цього необхідні відповідні кредитні ресурси банків. На жаль, кредитні ресурси в Україні для малого підприємництва дуже обмежені. Для більшості суб'єктів підприємницької діяльності банківський кредит залишається недоступним через надто високі процентні ставки. Це

пояснюється тим, що в національній економіці фактично не діє механізм гарантування кредитів [29, с.280].

Однією з вагомих перепон на шляху розвитку вітчизняного підприємництва є недосконалість чинної податкової системи та надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності, які зумовлюють зростання обсягів реалізованої продукції, прихованої від оподаткування, невпевненість підприємців у стабільності умов ведення комерційної діяльності.

Негативно впливають на розвиток підприємництва складні та довготривалі після реєстраційні процедури суб'єктів підприємництва, надмірне втручання органів державної влади в їхню діяльність.

Основними напрямками прискорення розвитку підприємництва в сучасних умовах трансформації, переходу до інноваційної моделі розвитку економіки України є:

1. Подальше удосконалення законодавчої та нормативної бази щодо створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємництва.

2. Удосконалення кредитної політики, а саме: організація державних кредитних установ з метою пільгового кредитування суб'єктів підприємницької діяльності, особливо початківців малого бізнесу.

3. Удосконалення податкової політики, тобто забезпечення функціонування спрощеної системи оподаткування з наданням переваги єдиному податку та право тих, що працює у секторі малого підприємництва, на соціальне і пенсійне забезпечення.

4. Подальше посилення державної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва (фінансово-кредитної, майнової, інформаційної та кадрової). Створення та забезпечення діяльності мережі бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів тощо.

5. Стимулювання розвитку підприємництва в галузях, що забезпечують найвищу ефективність суспільного виробництва та його конкурентоспроможність завдяки використанню досягнень науково-

технічного прогресу, ресурсозберігаючих технологій, випуску принципово нових видів продукції.

6. Забезпечення виконання заходів щодо створення єдиної автоматизованої системи державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.

7. Здійснення заходів щодо поетапного створення при центрах зайнятості мережі навчальних центрів з підготовки підприємців з-поміж безробітних.

8. Посилення відповідальності органів виконавчої влади, державних службовців за виконання відповідних законів щодо розвитку підприємницької діяльності, зокрема малого бізнесу.

2.2. Дослідження стану підприємницької діяльності на прикладі ПП «Пласт України»

Приватне підприємство "Пласт Україна" займається виробництвом та постачанням:

- заповнюючих поліпропіленових блоків, які широко застосовуються в станціях очистки стічних вод, в вентиляторних і баштових градирнях, в системах дренажу, в хімічній апаратурі нового покоління та очистці питної води;

- Постачанням готових малих присадибних очисних споруд AQUADUO для приватних будинків і котеджів розрахованих на проживання від 4 - 12 чоловік, і BIOROTOR, розрахований на 25 - 300 осіб.

Юридична адреса: 81400, Львівська обл., м. Самбір, вул. Ярослава Мудрого, 18.

Вироби ПП «Пласт Україна» є екологічно чистими і сприяють охороні навколишнього середовища. Особливістю продукції є наступні чинники:

- розвинений у виробничому процесі фірмою "2Н" метод зварювання дозволяє повністю відмовитися від токсичних клеїв;

- кожен тип заповнюючих поліпропіленових блоків має до 20 000 точок

зварювання на мЗ, що гарантує міцне з'єднання плівки, причому абсолютно без розчинників;

- вирізняється стійкістю до шкідливого ультрафіолетового опромінювання;

- після тривалого використання поліпропіленові блоки можна промивати, при чому вони зберігатимуть належну міцність і форму.

Міцність техніки з'єднання (навантаження до 30 000 кг / м²) вже довгий час підтверджується дослідженнями контрольних лабораторій (TUV). Клієнти ПП «Пласт України» отримують від підприємства виріб, який при монтажі і під час експлуатації завжди зберігає свою форму.

При замовленні продукції, яка вже є в наявності на складі підприємства, замовник отримує його протягом 7 днів, в разі якщо продукцію необхідно дозамовляти - протягом 30 календарних днів.

ПП «Пласт Україна» пропонує:

- Виробництво і постачання блоків з поліпропіленової плівки (PP),
- Поставка водовловлювачів і зрошувальних форсунок для застосування на баштові і вентиляторні градирні.

ПП «Пласт Україна» є лідером у виробництві заповнення блоків, які застосовуються в станціях очистки стічних вод, в вентиляторних і баштових градирнях, а також в хімічній апаратурі. Заснована фірма ще в 1980 році.

На центральному та східному європейському ринку фірма 2Н є єдиним виробником блоків із зварного, сприятливого для навколишнього середовища, поліпропілену, має сертифікат ISO 9001.

ПП «Пласт Україна» були побудовані, зокрема, такі об'єкти:

Електростанція «Ополе», електростанція «Лягіш», електростанція «Рибник», Хімічний завод «Пулави», Металургійний завод «Глогув».

Завдяки створенню ефективного зрошувача можливо домогтися низької температури технологічної води, яка охолоджується на градирні баштового типу.

Застосування продуктів ПП «Транс Україна» знижує витрати енергії в

вентиляторні градирні.

Низький опір повітря, що протікає через блок зрошувача і водовловлювача, забезпечує меншу потребу в потужності вентиляторів.

Крім цього ПП «Транс Україна» реалізує поліпропіленові завантаження дренажних резервуарів.

Поліпропіленові завантаження 2Н W-BOX для ретенційних і дренажних резервуарів є альтернативою каналної системі в разі, коли неможлива її модернізація або розширення.

Завдяки резервуаром W-BOX можлива децентралізація затримки води і насичення нею ґрунту.

W-BOX складається з легких і надзвичайно міцних структур, завдяки яким можлива будь-яка укладання в землі (принцип агрегатної конструкції).

Переваги полімерних завантажень W-BOX:

- висока механічна міцність;
- легко очищається завдяки внутрішнім дренажним трубам;
- нескладний і швидкий монтаж;
- засмічення дренажних отворів піском виключено;
- стійкий до диференціальних навантажень (три типи блоків)

Можливість навантаження:

- Тип L - витримує тиск вантажного автомобіля
- Тип P - витримує тиск легкового автомобіля
- Тип G - витримує тиск ходьби (для монтажу в саду).

Тоді, коли гравійна завантаження приймає (150-300 л резервуара на 1 м³ гравію), поліпропіленова завантаження W-BOX з дренажними отворами приймає (> 950 л резервуара на м³).

Підприємство «Пласт Україна» займається виробництвом та постачанням заповнюючих блоків з поліпропіленової плівки, які широко використовують:

- як зрошувачі та водовловлювачі в вентиляторних і баштових

градірях;

- в технологіях очистки стічних вод та водопідготовці;
- в рибному господарстві;
- в дренажних системах та водовідведення;
- для очистки питтєвої води;
- в хімічній апаратурі нового покоління;
- для охолодження та кондиціювання житлових, промислових та

сільськогосподарських споруд

Завантаження із профілей пресованого поліпропілену для реакторів з нерухомим слоєм із високою та низькою концентрацією.

Забезпечує очистку в зануреному нерухомому слої, в зрошувальних біофільтрах, біороторах, анаеробних реакторах, в резервуарах питної води, в барабанних фільтрах, в системах нітрифікації.

Характеристики:

- найвищий термічний коефіцієнт корисної дії;
- стійкий до високих температур;
- висока механічна міцність;
- висока хімічна стійкість та стійкість до УФ променів;
- висока робоча надійність;
- сприятливий до навколишнього середовища;
- легко чиститься;
- низьке енергоспоживання і утворення осаду;
- високий рівень нітрифікації;
- спаювання без використання клею гарантовано дає можливість

використання завантаження в біофільтрах структура поверхні сприяє оптимальному відновленню біологічної плівки.

Таблиця 2.3.

Блочне завантаження 2Н ТКР

*Примітка: Таблицю складено за матеріалами джерела [102]

Блочне завантаження 2Н ТКР

Завантаження із профілей пресованого поліпропілену для реакторів з нерухомим шаром із високою та низькою концентрацією.

Забезпечує очистку в зануреному нерухомому шарі, в зрошувальних біофільтрах, біороторах, анаеробних реакторах, в резервуарах питної води, в барабанних фільтрах, в системах нітрифікації.

- найвищий термічний коефіцієнт корисної дії;
- стійкий до високих температур;
- висока механічна міцність;
- висока хімічна стійкість та стійкість до УФ променів;
- висока робоча надійність;
- сприятливий до навколишнього середовища;
- легко чиститься;
- низьке енергоспоживання і утворення осаду;
- високий рівень нітрифікації;
- спаювання без використання клею гарантовано дає можливість

використання завантаження в біофільтрах

Жалюзі впуску повітря 2Н LEP 065

- забезпечують відповідний кут впуску повітря в градирню;
- запобігають витіканню води із градирні;
- запобігають потраплянню листя в градирню;
- обмежують доступ сонячного світла до градирні, що запобігає росту водорослей;

- низький перепад тиску;
- довготривалий термін експлуатації;
- стійкі до хімічного впливу та впливу УФ променів.

Коалісцентний фільтр 2Н FAP

Завантаження для сепараторів та коалісцентних фільтрів для сепарації жирів 2H FAP має універсальну структуру каналів із спеціальною поверхнею (емульсії, масла і жири відділяються з високою ефективністю).

Характеристики:

- покращує ефект сепарації;
- підвищує ефективність коагуляції;
- стійкий до механічних пошкоджень;
- стійкий до хімічного впливу та УФ променів;
- легко піддаються очищенню.

Застосовуються у таких процесах як:

- очистка від нафтопродуктів (очистка від масел, а також від мінеральних, рослинних і тваринних жирів)
- очистка стічних вод;
- очистка дощових вод;
- кінцева седиментація дрібних частинок.

Таблиця 2.4.

Очистка стічних вод

*Примітка: Таблицю складено за матеріалами джерела [102]

Сітчасте завантаження 2H NET 150

Використання завантаження 2H NET 150 дозволяє значно підвищити продуктивність зануреного нерухомого шару, а також стабілізувати анаеробні та аеробні процеси в комунальних і промислових стічних водах. У біологічних роторах (приблизно до 5000 PE). 2H NET гарантує хорошу аерацію осілої біомаси.

2H NET 150 характеризується низькими падіннями тиску і високим гідравлічним навантаженням. За допомогою цього завантаження можна також зменшувати вміст дрібнодисперсних аерозолів у вихлопних газах і технологічних потоках.

Використовується у зануреному нерухомому слої для біологічного очищення; муніципальних і промислових стічних водах; в біологічних роторах; у десорбційних-абсорбційних колонах; в аерозольно-нафтових сепараторах.

Характеристики:

- оптимальний 3-мірний потік через завантаження;
- висока стабільність процесу і надійний захист від закупорки;
- можливість зборки блока прямо на місці установки;
- мала питома вага на одиницю об'єму;
- використання екологічно чистого поліпропілену;
- стійкість до впливу хімічних речовин і високих температур;
- довгий термін експлуатації завантаження.

Таблиця 2.5.

Сітчасте завантаження 2Н NET 150

*Примітка: Таблицю складено за матеріалами джерела [102]

Блочне завантаження 2Н ТКР 312

Аквакультури потрібна чиста вода. Бактерії які осідають на завантаження 2Н ТКР використовують кисень і перетворюють продукт екскреції риб на нешкідливі речовини.

У процесі нітрифікації амоній який є шкідливий для риби розпадається на менш шкідливі нітрати.

По активній біоплівці, яка не є надто товстою і має хороший запас кисню і поживних речовин можна визначити наскільки добре очищається вода.

Для цього етапу очищення можуть бути задіяні три різні процеси в яких бактерії забезпечуються киснем

- процес зрошування біологічних фільтрів;
- процес обертання барабанного біофільтру;

- процес зануреного нерухомого шару;

Для даних систем біофільтрів використовується завантаження 2Н ТКР.

Завдяки пересічними каналам досягається низький рівень концентрації БПК та іонів амонію.

- надійний процес росту біоплівки;

- гнучкість розмірів для коригування існуючих конструкцій;

- висока механічна міцність;

- висока хімічна стійкість та стійкість до УФ променів;

- висока робоча надійність;

- сприятливий до навколишнього середовища;

- легко чиститься;

- низьке енергоспоживання і утворення осаду;

- високий рівень нітрифікації;

- спаювання без використання клею гарантовано дає можливість використання завантаження в біофільтрах;

- застосовується у біофільтрах висотою кілька метрів.

Таблиця 2.6.

Рибне господарство

*Примітка: Таблицю складено за матеріалами джерела [102]

Сітчасте завантаження 2Н NET 150

Використання завантаження 2Н NET 150 дозволяє значно підвищити продуктивність зануреного нерухомого шару, а також стабілізувати анаеробні та аеробні процеси в комунальних і промислових стічних водах.

У біологічних роторах (приблизно до 5000 PE) NET 2Н гарантує хорошу аерацію осілої біомаси.

2Н NET 150 характеризується низькими падіннями тиску і високим гідравлічним навантаженням. За допомогою цього завантаження можна також зменшувати вміст дрібнодисперсних аерозолів у вихлопних газах і технологічних потоках.

Використовується у зануреному нерухомому шарі для біологічного очищення; муніципальних і промислових стічних водах; в біологічних роторах; у десорбційних-абсорбційних колонах; в аерозольно-нафтових сепараторах.

Характеристики:

- оптимальний 3-мірний потік через зрошувач;
- висока стабільність процесу і надійний захист від закупорки;
- можливість зборки блока прямо на місці установки;
- мала питома вага на одиницю об'єму;
- використання екологічно чистого поліпропілену;
- стійкість до впливу хімічних речовин і високих температур;
- довгий термін експлуатації зрошувача.

Сітчасте завантаження 2H NET 150

Використання завантаження 2H NET 150 дозволяє значно підвищити продуктивність зануреного нерухомого шару, а також стабілізувати анаеробні та аеробні процеси в комунальних і промислових стічних водах. У біологічних роторах (приблизно до 5000 PE). 2H NET гарантує хорошу аерацію осілої біомаси.

2H NET 150 характеризується низькими падіннями тиску і високим гідравлічним навантаженням. За допомогою цього завантаження можна також зменшувати вміст дрібнодисперсних аерозолів у вихлопних газах і технологічних потоках.

Використовується у зануреному нерухомому слої для біологічного очищення; муніципальних і промислових стічних водах; в біологічних роторах; у десорбційних-абсорбційних колонах; в аерозольно-нафтових сепараторах.

Оптимальний 3-мірний потік через завантаження; висока стабільність процесу і надійний захист від закупорки; можливість зборки блока прямо на місці установки; мала питома вага на одиницю об'єму; використання

екологічно чистого поліпропілену; стійкість до впливу хімічних речовин і високих температур; довгий термін експлуатації завантаження.

Блочне тонкошарове завантаження 2Н KLP 638

Блочне тонкошарове завантаження 2Н KLP 638 працює в протилежному проточному режимі, тобто напрям потоку в сепараторі з низу у верх, в той час як тверді частинки осідають у протилежному напрямку при зіткненні з площею седиментації. Виготовлене у формі готового блоку, ідеально підходить для радіальних резервуарів.

Характеристики:

- висока стійкість до механічного навантаження;
- стійкість до впливу хімічних речовин та УФ променів;
- легкість монтажу;
- виготовлено з екологічно чистого матеріалу;

Використовується для:

- сепарації рідини і твердих тіл;
- очистка стічних вод;
- доочистка стічних вод з невеликим вмістом твердих речовин;
- аквакультури.

Дренажні блоки 2Н W-BOX

Поліпропіленові дренажні блоки 2Н W-BOX для ретенційних і дренажних резервуарів є альтернативою канальній системі у випадку, коли неможлива її модернізація або розширення.

Завдяки резервуарам 2Н W-BOX можлива децентралізація затримки води і насичення нею ґрунту.

2Н W-BOX складається з легких і надзвичайно міцних структур, завдяки яким можлива будь-яка укладка в землі (принцип агрегатної конструкції).

Тоді, коли гравійне завантаження приймає (150-300 л резервуара на 1 м³ гравію), поліпропіленові блоки W-BOX з дренажними отворами приймає \approx 950 л води на 1 м³.

Блоки 2Н W-BOX виготовлені із екологічно чистого первинного матеріалу – поліпропілену, на якому осідає біомаса – основа біологічної очистки стічних вод, завдяки чому відбувається доочистка води після її виходу з очисної споруди.

Застосування: житлові місцевості, промислові ділянки, території паркінгів та ін.

Переваги блоків 2Н W-BOX:

- Висока механічна міцність;
- Доочистка стічних вод;
- Нескладний і швидкий монтаж;
- Засмічення дренажних отворів піском виключено;
- Стійкий до диференційних навантажень (три типи блоків).

Можливість навантаження:

- Тип «L» - витримує тиск вантажного автомобіля;
- Тип «P» - витримує тиск легкового автомобіля;
- Тип «G» - витримує тиск ходьби (для монтажу в саду).

Тонкошаровий модуль 2Н TUBEdek

2Н TUBEdek це тонкошаровий сепаратор, який працює в протилежному проточному режимі, тобто напрям потоку в сепараторі з низу у верх, в той час як тверді частинки осідають у протилежному напрямку при зіткненні з площею седиментації.

2Н TUBEdek це трубчаста система нахилених каналів які створюють прекрасні умови для седиментації. Проекція площі осадження від 5 до 15 разів більша ніж площа основи. Модуль виготовляється з каналами різної форми, висоти і нахилу для забезпечення оптимального рішення в конкретних випадках.

2H TUBEdek складається із зібраних профілів які формують труби, а не паралельні пластини як інші тонкошарові модулі. В результаті отримуємо модулі які забезпечують не лише ламінарний потік, але і стабільну структуру, яка витримує великі навантаження. Оскільки модулі збирають із профілів, вони можуть бути адаптовані до будь якої форми резервуара, в тому числі і радіального.

2H TUBEdek виготовляється із міцного поліпропілену який не містить пластифікатів. Матеріал є стійким до багатьох хімічних речовин, розчинних органічних сполук, стійкий до гниття, впливу бактерій та інших мікроорганізмів.

2.3. Вияв проблем правового забезпечення підприємницької діяльності

Обравши для себе шлях країни з ринковою економікою, Україна створила підґрунтя для відродження і розвитку підприємницької діяльності.

Розвиток підприємництва, як невід'ємного елемента сучасної ринкової системи господарювання, відповідає проголошеним вищим законодавчим органом держави цілям економічних реформ в Україні – створенню ефективної конкурентної економіки, що забезпечить високий рівень і якість життя населення і рівноправну участь України у Всесвітній організації торгівлі (СОТ) та функціонуванні світової економічної системи. Теоретичне осмислення та вдосконалення державного регулювання підприємницької діяльності в умовах глобальних змін зовнішнього середовища зумовлені перш за все необхідністю визначення оптимального ступеню державного втручання у підприємницьку діяльність з метою забезпечення, з одного боку, ефективного функціонування приватного сектору економіки, а з іншого – створення передумов для збалансованого росту економіки країни в цілому та підвищення рівня добробуту громадян [66, с.89].

Головним нормативним актом, який закріплює основні засади державного регулювання підприємницької діяльності є Господарський кодекс України, зокрема це: конституційні основи правопорядку у сфері

господарювання, загальні принципи господарювання, основні напрями та форми участі держави і місцевого самоврядування у сфері господарювання тощо. Державне регулювання підприємницької діяльності включає реалізацію відповідної економічної політики, яка спрямована на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних громадських верств і населення в цілому. Правове закріплення економічної політики здійснюється шляхом визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, у прогнозах і програмах економічного і соціального розвитку України та її окремих регіонів, програмах діяльності Кабінету Міністрів України, цільових програмах економічного, науково-технічного і соціального розвитку, а також відповідних законодавчих актах [13, с.250].

Відповідно до п. 1 ст. 42 Господарського кодексу України, підприємництво – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Основними ознаками підприємницької діяльності є: самостійність, постійність здійснення, спрямованість на отримання прибутку, ризиковий характер діяльності, високий ступінь пристосованості до існуючих економічних умов, мобільність та направленість на інновацію тощо.

Держава Україна для реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм і програм економічного і соціального розвитку застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності.

Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності – напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у

діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України [55, с.141].

Основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є державне замовлення; ліцензування, патентування і квотування; сертифікація та стандартизація; застосування нормативів та лімітів; регулювання цін і тарифів; надання інвестиційних, податкових та інших пільг; надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

Правове регулювання підприємництва у нашій країні є суттєвою проблемою нинішнього і майбутнього соціального та економічного життя держави. Розгляд практики підприємницької діяльності у нашій країні говорить про закономірність самотійного правового забезпечення підприємницької діяльності [82, с.263].

Недобросовісна конкуренція – будь-які дії в конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичкам у підприємницькій діяльності, а саме: неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання; створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг; неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці [27, с.82].

Правові засоби захисту від недобросовісної конкуренції передбачені кримінальним, адміністративним (публічним), цивільним та господарським законодавством України

Виявити розумне співвідношення між державним регулюванням і ринковим саморегулюванням - одне з головних задач розвитку України як ринкової держави з ефективно функціонуючим підприємництвом.

На стадії формування ринкової економіки перед державою утворюються такі головні задачі. По-перше, формування нової системи взаємовідносин власності, які властиві змішаній, багатоукладній економіці. По-друге, формування головних елементів ринкової інфраструктури. По-третє, підтримка становленню підприємництва. До того ж, формування цього

сектора економіки не може бути пущено на самоплив, а вимагає чіткого ініціювання, регулювання та підтримки з боку держави [94, с.109].

Слід зазначити, що найважливіша функція держави - розробка законодавства та забезпечення виконання законів, тобто - правове регулювання. Це, власне, і визначає роль держави в ринковій економіці.

Формування та розвиток національного підприємництва значною мірою залежить від створення відповідної правової бази, яка стимулювала б підприємницьку активність та добросовісну конкуренцію [10, с.94].

Для України, яка знаходиться на перехідному етапі і в якій ще панує високо монополізована економіка, становлення та розвиток підприємницької діяльності як приватного сектора економіки набуває виключної актуальності.

Дослідження законодавчого забезпечення розвитку підприємницької діяльності в нашій країні дозволяє зробити деякі загальні висновки:

- по-перше, законодавча база, яка забезпечує розвиток та регулювання підприємницької діяльності в нашій країні, перебуває на початковій стадії, на стадії формування;

- по-друге, недостатні правові гарантії усіх форм власності та захисту приватної власності як головної умови розвитку підприємницької діяльності;

- по-третє, відсутність єдиної державної політики підтримки підприємництва, зокрема малого, відповідної нормативно-правової бази та ефективного механізму реалізації такої політики [100, с.164].

Головні вади правового забезпечення підприємництва в Україні полягають у наступному:

1. Відсутність єдиної законодавчої стратегії відносно розвитку підприємництва. Вона важлива насамперед для забезпечення повноти законодавчих актів щодо господарських взаємовідносин, систематичності проведення курсу на розвиток ринку з урахуванням перехідного характеру української економіки, обмеженості поєднання часових та стійких правових норм.

2. Неоднозначність, нестабільність і суперечливість чинної нормативно-правової бази розвитку підприємництва. Зростаючий потік нормативних актів різного рівня, передусім відомчих актів, часто викривлюючи основні законодавчі акти, породжують атмосферу перманентного правового хаосу, є живильним середовищем правового нігілізму, який вкорінюється в свідомості більшості підприємців. Крім того, слід наголосити, що свавілля підзаконних актів дуже часто вихолощує або змінює суть та букву основного закону. Це, на жаль, торкається й урядових рішень.

3. Практично не функціонуючий характер великої кількості правових актів, дуже низька виконавча дисципліна щодо нормативно-правових документів. Чимало з положень Конституції України не можуть бути реалізовані на практиці і лишаються лише декларацією доки не введені в дію закони, які характеризуватимуть конкретний механізм, організованість і процедури їх здійснення. Безсильність державної системи виконання законодавчих актів у нашій країні дедалі більшою мірою компенсується активністю підпільних мафіозних структур, які починають вершити судовій інстанції і розв'язують господарські спори та конфліктні ситуації поза будь-якими правовими нормами.

4. Присутність у законодавстві багатьох нечітких норм, які за бажанням можна піддати будь-якому трактуванню. Саме вони надали шанс формувати фінансові «піраміди», які позбавили збережень багатьох наших співвітчизників.

5. Необґрунтованість законодавчих обмежень та вимог, які містяться в окремих нормативно-правових актах. Це один із підсумків відсутності широкого обговорення проектів законів, інших нормативних актів. Насамперед це торкається відсутності практики залучення до обговорювання проектів правових актів представників громадських об'єднань підприємців.

6. Факт правового нігілізму як антиподу правової культури. Суть правового нігілізму установлює ігнорування права, юридичних норм та

загальноприйнятих правових цінностей, недбале ставлення до правових принципів і традицій [4, с.30].

Знайти розумне співвідношення між державним регулюванням і ринковим саморегулюванням - одне з головних задач розбудови Української держави.

На стадії становлення ринкової економіки перед державою утворюються такі головні завдання. По-перше, формування нової системи взаємовідносин власності, які властиві змішаній, багатокладній економіці. По-друге, формування головних складових ринкової інфраструктури. По-третє, підтримка становленню підприємницької діяльності. До того ж, формування цього сектора економіки не може бути пущено на самоплив, а потребує чіткого ініціювання, регулювання та допомоги з боку держави.

Слід зазначити, що найважливіша функція держави - розробка дієвих законодавчих актів, забезпечення виконання законів, інакше кажучи - правове регулювання. Це, власне, і характеризує призначення держави в ринковій економіці.

Формування та розвиток національного підприємництва значною мірою залежить від створення відповідної правової бази, яка стимулювала б підприємницьку активність та добросовісну конкуренцію [32, с.74].

На сьогоднішній день правове регулювання підприємницької діяльності реалізується численними нормативно-правовими актами як загального, так і спеціального характеру. Проте уповільнення темпів збільшення кількості суб'єктів підприємництва, кількості зайнятих вказує про дефіцит і недосконалість нормативно-правової бази розвитку підприємництва, яка зобов'язана бути першоосновою, фундаментом (базою - в повному розумінні цього слова) формування та піднесення суб'єктів підприємницької діяльності.

Правова база підприємництва - це сукупність законодавчих актів, нормативних та інструктивних документів, які характеризують порядок виробництва підприємств, реєстрацію фізичних осіб-підприємців, їхні

правові та організаційні форми, порядок організації виробництва, забезпечення його необхідними ресурсами, збут, систему оподаткування, взаємовідносини між державою та підприємцями, суб'єктів підприємницької діяльності між собою, а також дають підприємцям певні правові гарантії [24, с.96].

Формування правової бази підприємництва - визначальна передумова його становлення та розвитку. Законодавчі акти у сфері підприємницької діяльності повинно становити єдину систему як за взаємною узгодженістю норм, так і за цілісністю нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності.

Світовий досвід демонструє те, що для успішного розвитку підприємництва потрібно створити правову базу його діяльності, забезпечити належним чином юридичне закріплення прав та постійне правове забезпечення з боку держави, що гарантує захист законного діяльності підприємництва, підтримує його розвиток. Міжнародна практика господарювання доводить, що підприємництво не може існувати без чітких та дійових законодавчих актів. Тому формування сприятливих умов для ведення підприємницької діяльності неможливе без прийняття та реальної дії таких законів, які б чітко визначали умови здійснення підприємницької діяльності [64, с.78].

У розвинених державах з ринковою економікою не існує спеціальних законів про підприємництво. Свобода підприємницької діяльності в цих країнах регламентується в конституції, цивільних законодавчих актах та в інших нормативно-правових актах, що закріплюють господарську діяльність.

Рішення наявних проблемних питань розвитку підприємницької діяльності в Україні, створення відповідного середовища вимагають докорінної переорієнтації державної політики розвитку підприємництва. Завдання полягає в тому, щоб суттєво поширити його роль і місце в економічному житті суспільства. Саме з огляду на це слід виходити при розробці та реалізації заходів щодо нормативно-правового забезпечення

розвитку підприємництва. Втілення у життя цього завдання немислиме без усунення головних недоліків, які властиві законодавчій практиці.

Держава впливає на підприємницьку діяльність багатьма засобами - за сприянням планування, стимулювання наукових досліджень, виробництва, маркетингу та ін. Особливості державного регулювання суб'єкта підприємницької діяльності залежать від конкретної сфери підприємництва, розміру суб'єкта підприємництва, його місцезнаходження, типу продукції, що випускається, характеристик ринку, де він діє.

Головним способом, за допомогою якого держава виконує регулювання в сфері підприємництва, є видання нормативно-правових актів, що регулюють діяльність підприємців. Закони та інші нормативно-правові акти започатковують потрібний юридичний режим забезпечення публічних інтересів у сфері економіки. Об'єктами охорони можуть бути інтереси національної економіки; державні потреби; економічні інтереси територіальних утворень; вимоги до видів діяльності, якості товарів і послуг; інтереси об'єднань груп власників або власників взагалі; інтереси споживачів [33, с.159].

При виконанні регулюючої дії на підприємницьку діяльність за допомогою норм господарського права задається певний напрям піднесення і встановлюються її межі. Зокрема, окреслюється поняття державного регулювання в певній сфері, усталюється мета, форми державного регулювання.

Публічно-правове регулювання підприємницької діяльності реалізується на базі імперативних правових норм. Головним чином це норми, які встановлюють певні обов'язки, а також заборонні норми. В головному правові обмеження в державному регулюванні підприємницької діяльності виявляються у встановленні відмінних правових обтяжень суб'єктів підприємництва.

Сюди можна віднести необхідність легітимації суб'єктів підприємницької діяльності (Закон України «Про державну реєстрацію

юридичних осіб і фізичних осіб - підприємців» від 15.05.2003 р.), ліцензування (Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 р.), дотримання правил про забезпечення безпеки і якості товарів, робіт і послуг (Закон України «Про підтвердження відповідності» від 11.07.2001 р.), численні заборони встановлені Законом України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. та ін. За допомогою таких норм здійснюється обмежуюча дія на підприємницьку діяльність.

В набагато меншому ступені, в порівнянні з правовими обмеженнями, чинними законодавчими актами у нашій країні закріплені правові стимули. Сутність стимулюючої дії полягає в деякому розширенні свободи для суб'єктів підприємницької діяльності, наданні ним нових можливостей. Стимулююча дія проводиться стосовно лише певних категорій суб'єктів підприємницької діяльності (малих підприємств, іноземних інвесторів, підприємців у вільних економічних зонах і т. п.) [7, с.132].

На основі проведеного розгляду правового забезпечення регулювання підприємництвом в Україні можна зробити наступні висновки і означити пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів на різних рівнях:

на державному рівні:

1) забезпечення рівних прав і створення рівних можливостей підприємцям різних рівнів для доступу до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів;

2) забезпечення матеріально-технічними та іншими ресурсами, що централізовано розподіляються державою (здійснюється тільки за умови виконання підприємцем робіт і поставок для державних потреб);

3) гарантування недоторканості майна і забезпечення захисту прав власності підприємців;

4) відшкодування збитків, які завдані підприємцю внаслідок порушення громадянами, юридичними особами і державними органами його

майнових прав, що охороняються законодавчими актами;

5) здійснення заходів щодо усунення обмежень, які стримують розвиток підприємницької діяльності;

6) забезпечення послідовності та стабільності нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності

7) практична реалізація державної системи підтримки всіх напрямів підприємництва (завершення формування належно ї ринкової інфраструктури; реалізація системи фінансової підтримки підприємництва, включаючи формування стартового капіталу; створення умов для зовнішньо-економічної діяльності; започаткування прогресивної системи підготовки кадрів для сучасного бізнесу; і максимально можлива активізація малого підприємництва) [41, с.84].

На регіональному рівні:

1) створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва (надання земельних ділянок, передача підприємцю державного майна, необхідних для здійснення підприємницької діяльності);

2) стимулювання модернізації технології, інноваційної діяльності, освоєння нових видів продукції та послуг за допомогою економічних важелів (цільових субсидій, податкових пільг тощо);

3) надання у необхідному обсязі підприємцям цільових кредитів та інших видів допомоги;

4) здійснення науково-технічних, економічних та соціальних регіональних програм;

5) спрощення порядку створення, реєстрації та ліквідації суб'єктів підприємницької діяльності;

6) скорочення переліку видів підприємницької діяльності, що підлягають ліцензуванню та патентуванню, вимагають одержання сертифікатів та будь-яких інших дозволів на здійснення підприємницької діяльності;

7) лімітування перевірок та контролю за діяльністю суб'єктів підприємництва;

8) спрощення процедури митного оформлення вантажів при здійсненні експортно- імпорتنих операцій [96, с.109].

На місцевому рівні:

1) забезпечення захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, захист прав споживачів, здійснення контролю за якістю і безпекою продукції та усіх видів послуг і робіт;

2) встановлення цін і правил ціноутворення у можливих випадках; цільових дотацій; розмірів економічних санкцій;

3) заключення договорів на виконання робіт і поставок для державних потреб формування інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва, організація державної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого підприємництва з урахуванням потреб територіальної громади;

4) вдосконалення спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності;

5) активізація фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва за пропозицією місцевого самоврядування.

Для України, яка перебуває на перехідному етапі і в якій ще панує високо монополізована економіка, становлення та розвиток підприємництва як приватного сектора економіки набуває виключної актуальності.

Аналіз законодавчого забезпечення розвитку підприємництва в нашій країні дає право зробити деякі загальні висновки:

по-перше, законодавча база, яка забезпечує розвиток та регулювання підприємницької діяльності в Україні, перебуває на початковій стадії, на фазі формування;

по-друге, недостатні правові гарантії усіх форм власності та захисту приватної власності як головної умови розвитку підприємницької діяльності;

по-третє, відсутність єдиної державної політики підтримки

підприємництва, зокрема малого, відповідної нормативно-правової бази та дійового механізму реалізації такої політики [20, с.47].

Розв'язання наявних проблем піднесення підприємництва в Україні, створення відповідного середовища потребують докорінної переорієнтації державної політики розвитку підприємництва. Завдання полягає в тому, щоб суттєво розширити його роль і місце в економічному житті суспільства. Саме з огляду на це слід виходити при розробці та здійсненні заходів щодо нормативно-правового забезпечення розвитку підприємництва. Втілення у життя цього завдання неможливе без усунення основних недоліків, які притаманні законодавчій практиці [48, с.52].

Отже, підприємництво є непростим соціальним явищем, що постійно потребує правового регулювання. Суб'єкти господарювання та інші учасники взаємовідносин у сфері господарювання здійснюють свою діяльність у рамках встановленого правового господарського порядку, придержуючись вимог чинних законодавчих актів. З одного боку, нормативно-правові акти визначають свободу підприємницької діяльності. З іншого, діють спеціальні законодавчі акти, якими регламентується список видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню або підприємництво в яких забороняється, визначаються випадки обмеження підприємницької діяльності посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Особливості здійснення окремих видів підприємництва регламентуються законодавчими актами. При цьому конкретизація регулювання господарських відносин може реалізуватися не лише у законодавчих актах, що належать до галузі господарського законодавства, але й у законах інших галузей законодавства – адміністративного, конституційного окремі положення яких стосуються відносин у сфері господарювання.

Крім законів України, господарська діяльність регулюється нормативно-правовими актами Президента України, відповідними

постановами Уряду, а також декретами Кабінету Міністрів України. Господарське законодавство зобов'язане розвивати економіку, визначити її напрями і засоби вдосконалення, бути попереду економіки, визначати оптимальні та сприятливі правила господарювання [55, с.62].

Натомість значна зарегульованість підприємницької діяльності та брак прозорих механізмів взаємодії органів державної влади і підприємців спричинює наявність негативних тенденцій у розвитку підприємництва. Надмірна зарегульованість звужує конкуренцію, мобільність переміщення ресурсів з однієї сфери в іншу, що знижує загальні досягнення в економічній сфері.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1. Основні проблеми підприємницької діяльності в Україні

Правове регулювання підприємництва у нашій країні є суттєвою проблемою нинішнього і майбутнього соціального та економічного життя держави. Розгляд практики підприємницької діяльності у нашій країні говорить про закономірність самостійного правового забезпечення підприємницької діяльності.

Виявити розумне співвідношення між державним регулюванням і ринковим саморегулюванням - одне з головних задач розвитку України як ринкової держави з ефективно функціонуючим підприємництвом.

На стадії формування ринкової економіки перед державою утворюються такі головні задачі. По-перше, формування нової системи взаємовідносин власності, які властиві змішаній, багатоукладній економіці. По-друге, формування головних елементів ринкової інфраструктури. По-третє, підтримка становленню підприємництва. До того ж, формування цього

сектора економіки не може бути пущено на самоплив, а вимагає чіткого ініціювання, регулювання та підтримки з боку держави [25, с.194].

Слід зазначити, що найважливіша функція держави - розробка законодавства та забезпечення виконання законів, тобто - правове регулювання. Це, власне, і визначає роль держави в ринковій економіці.

Формування та розвиток національного підприємництва значною мірою залежить від створення відповідної правової бази, яка стимулювала б підприємницьку активність та добросовісну конкуренцію [19, с.194].

Аналіз наявного стану сучасного підприємництва та зокрема ПП «Транс Україна» дає змогу стверджувати, що нестабільність політичного середовища наносить відчутну шкоду економічному розвитку нашої країни. Підприємство, особливо мале і середнє, у першу чергу, реагує на негативний вплив дестабілізаційних факторів. Така реакція найчастіше знаходить своє вираження у формі скорочення кількості підприємств приватного сектору, зниження обсягу виробництва та чисельності працюючих.

Проблеми у сфері підприємництва України спостерігаються як на макро, так і на мікрорівні. Деякі з них носять настільки глобальний характері так вкоренились на вітчизняних теренах, що їх вирішення можливе лише у випадку запровадження кардинальних економічних реформ або повного демонтажу існуючої економічної системи [28, с.42].

Зокрема щодо проблем вітчизняного підприємництва на макрорівні, то до них можна віднести:

незначну чисельність підприємств малого і середнього бізнесу, а також нетривалість їх життєвого циклу, що обумовлено відсутністю їх державної підтримки (зокрема, в Україні менше 60% від загальної чисельності підприємств складають малі та середні підприємства і забезпечують до 11% наповнення ВВП, тоді як у країнах Європейського Союзу і США цей показник становить 99 % і наповнює ВВП на більше, ніж на 50%.

Це і є той середній клас, на якому тримається економіка розвинених країн. Зауважимо, що лише 5% населення України можна віднести до середнього класу згідно з критеріями ЄС. Крім цього, у рейтингу країн за рівнем захисту прав на приватну власність Україна займає 135 місце з 144, що не могло не відобразитись на скороченні тривалості життєвого циклу малих і середніх підприємств);

високі витрати часу на проходження офіційних процедур для започаткування підприємства, наприклад, отримання дозволів, ліцензій, перевірки (зокрема, у Македонії цей процес триває 3 дні, Угорщині — 4, Албанії та Білорусі — 5, Словенії — 6 днів, тоді як в Україні на проходження аналогічних процедур витрачається 27 днів), а також збереження значних обсягів витрат, пов'язаних із ліквідацією підприємств);

високі витрати часу і коштів підприємців на реєстрацію власності (зокрема, у 2009 р. для реєстрації власності необхідно було 93 дні, то у 2010 р. цей показ) ник зріс до 117 днів, що перевищує середнє значення аналогічного показника для країн ЄС більше, ніж у 3 рази. Зросла і вартість адміністративних послуг під час реєстрації власності);

торгівельна, а не виробнича орієнтація діяльності підприємницького сектора (зокрема, у структурі експорту сировинна економіка займає 57%);

нарощування імпорту продукції і послуг замість налагодження національного виробництва);

непривабливий інвестиційний клімат (зокрема, за рівнем привабливості податкового законодавства для іноземних інвесторів Україна займає 137 місце з 144);

відтік інвестицій та інших коштів за кордон (зокрема, щорічний відтік прибутку підприємств з України оцінюється в \$ 8 млрд);

низька конкурентоспроможність вітчизняних підприємств (зокрема, за Індексом конкурентоспро) можності (Global Competitiveness Index) Україна займає 76 місце з 144);

відсутність внутрішнього попиту на інновації у підприємстві (зокрема, країни ЄС і США вкладають значні кошти у розвиток науково й інтелектуальноємного виробництва);

невідповідність сучасним вимогам і нерівномірність розташування інфраструктури, функції якої зводяться до обслуговування підприємницької діяльності;

наявність прямих та опосередкованих злочинних, кримінальних посягань, так званого "рейдерства", а також дискримінаційних дій щодо підприємців тощо (зокрема спроби протиправного захоплення підприємств здійснюються шляхом подання до державних реєстраторів підроблених документів);

посилення тінізації економіки, зростання нелегальної частки та перерозподіл тіньового ринку реального сектора економіки (особливо гостро проявилось у систематичних актах незаконного надкористування (наприклад, незаконний видобуток піску та піщаногравійної суміші у Львівській області. У більших обсягах зросли такі негативні явища щодо видобутку бурш) тину у Волинській та Рівненській областях, червоного каменю у Тернопільській області);

загальне зниження платоспроможності населення і, зокрема, окремих його категорій, що негативно відображається у зниженні споживчого попиту;

низька результативність регіональних програм підтримки малого бізнесу;

неефективна державна регулятивна політика (зокрема, за рівнем корупції Україна 118 в світі з 144 країн) учасниць рейтингу, що впливає на привабливість інвестиційного клімату, як і на функціонування підприємств загалом. Крім того, спостерігається гострий брак кваліфікованих фахівців у системі державного управління, які б могли відповідним чином реорганізувати підприємницький сектор, оскільки на сьогоднішній день регуляторна політика держави спрямована на продовження процесу цілеспрямованого знищення малого та середнього бізнесу) [3, с.74].

На мікрорівні сфера підприємництва стикається з такими основними проблемами:

низька продуктивність праці та мотивованість працівників (зокрема, у середньому в рік в Києві працюють на 292 години більше ніж у Парижі. При цьому продуктивність праці в 3 рази нижче, ніж у Білорусі, в 4 рази нижче, ніж в Європі та в 6,5 разів нижче, ніж в США);

високі витрати часу на підготовку податкових документів, ухилення від оподаткування, проведення тіньових операцій та виведення капіталу за межі країни та інші факти порушення норм господарського права (зокрема, кількість часу, витраченого на підготовку податкових документів, в Україні складає 657 годин і перевищує середній показник країн ЄС у 2,9 разу;

невисокий рівень кваліфікації підприємців, що значно ускладнює перспективи інноваційного розвитку;

неефективний менеджмент, що спричиняє до зниження конкурентоспроможності підприємств;

недостатність коштів у підприємців для розвитку власної справи;

високі відсоткові ставки за користування банківськими кредитами [45, с.62].

На основі аналізу вищеназваних проблем і даних, що їх підтверджують, можна зробити висновок про те, що у порівнянні з розвинутими країнами рівень підприємницької діяльності є незадовільним та потребує суттєвого покращення. Відповідно, несприятливе економічне та правове середовище щодо ведення підприємницької діяльності в Україні сприяє створенню бар'єрів для повноцінного розвитку підприємництва. Проте, не зважаючи на наведені проблеми, що ускладнюють діяльність підприємств, значних перспектив у своєму розвитку підприємництво може досягти у короткотривалій і довготривалій перспективах уразі впровадження на державному рівні таких заходів:

тимчасове звільнення від податків для малого та середнього бізнесу;

надання кредитів для стимулювання експорту;

ліквідація регуляторних бар'єрів та регулювання тарифів на користь національних виробників;

формування інфраструктури, забезпечення державних замовлень і прозоре проведення тендерів;

розширення структури пропозицій на внутрішньому ринку товарів та послуг;

створення ефективного конкурентного середовища;

стимулювання інноваційного розвитку;

відродження підприємницької ініціативи населення;

створення додаткових робочих місць та підвищення гнучкості зайнятості;

зміцнення регіональних економік;

оптимізація державного регулювання підприємницького сектора за допомогою заходів дерегуляції, спрямованих на досягнення європейських стандартів;

підвищення соціальної відповідальності;

активізація участі громадськості в прийнятті управлінських рішень стосовно покращення бізнес середовища.

розвиток державно)приватного партнерства в Україні [68, с.35].

Основну роль в усуненні перешкод у подальшому розвитку підприємництва повинна відігравати держава. На сьогоднішній день до нагальних завдань у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, які потребують регулювання, відносять наступні:

спрощення дозвільних процедур та процедур здійснення державного контролю, отримання документів дозвільного характеру та скорочення термінів проведення таких процедур;

удосконалення порядку ведення податкового і статистичного обліку та звітності, зниження податкового тиску на економіку та забезпечення його рівномірності.

зниження тиску з боку контролюючих органів, протидія рейдерству та корупції;

удосконалення інфраструктури розвитку підприємництва;

впровадження регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва;

створення сприятливих фінансових передумов для започаткування та здійснення підприємницької діяльності, доступності фінансових ресурсів для підприємців;

забезпечення державної підтримки малого і середнього підприємства, що працюють у сфері інвестиційної, інноваційної і науково)технічної діяльності, впровадження зарубіжного досвіду з питань започаткування нових інноваційних технологій в господарській діяльності;

посилення уваги до інформаційного забезпечення, навчання і підвищення кваліфікації кадрів; підтримка нових механізмів співробітництва підприємств з органами виконавчої влади та громадськості [87, с.420].

Важливо, що одним з основних напрямом зміцнення конкурентоспроможності вітчизняного підприємництва, значення якого даремно часто недооцінюють, є забезпечення високого рівня інноваційної діяльності підприємств. На жаль, тільки 11% промислових підприємств України ведуть активну інноваційну діяльність, що, як наслідок, спричинило низький рівень її міжнародної конкурентоспроможності.

Крім цього, беручи до уваги закордонний досвід, можна стверджувати, що особливо дієвим чинником становлення і розвитку ефективної економіки є формування соціально)орієнтованого підприємництва, основною метою якого є прибуткова діяльність підприємств без заподіяння шкоди суспільству та навколишньому середовищу. Соціально)орієнтована модель підприємництва дасть змогу підприємствам відповідати сучасним ціннісним орієнтаціям суспільства, потребам трудових колективів, при цьому не суперечачи економічним орієнтаціям власників підприємств [99, с.132].

Зазначимо, що значні перспективи розвитку підприємництва очікують Україну за умови її вступу в ЄС. Зокрема, до них можна віднести: глобалізацію фінансової діяльності, що дає можливість суттєво долати ряд законодавчих обмежень і норм, які існують у межах національних кордонів; удосконалюються підприємницькі, ринкові форми; створення міжнародних компаній; відбувається лібералізація торговельно-політичного режиму щодо товарних ринків та ринків послуг, капі) талів, а також фондових ринків значно знижує рівень митних тарифів, скасовує багато обмежень; вплив зовнішніх глобальних факторів на розвиток національної економіки стане більш потужним, ніж вплив внутрішніх національних факторів розвитку. За таких умов підприємство дійсно стає загальнонародним і багатонаціональним, інформованість та формування ефективних комунікацій сприяють зменшенню витрат, що зумовлює нові інвестиції, зростання добробуту громадян і підвищення продуктивності праці.

Відносини між суб'єктами господарювання та органами публічної влади характеризуються незбалансованістю прав і обов'язків, браком (неефективністю) механізмів гарантування законних прав та інтересів таких суб'єктів, які представляють сектор МСП, і невірноваженістю механізмів відповідальності підприємців та органів публічної влади [8, с.253].

Проявами даної проблеми, зокрема, є надмірний обсяг або нечітке визначення меж повноважень органів публічної влади щодо суб'єктів господарювання; недостатнє та нечітке визначення процедур державного регулювання господарської діяльності, зокрема реєстраційних та дозвільних процедур, підстав та порядку здійснення заходів державного контролю (нагляду) тощо; невиправданий обсяг фіскальних та заборонних (обмежувальних) повноважень органів публічної влади; нечітке визначення складу та ознак правопорушень у сфері господарської діяльності; обмеженість дієвих засобів юридичного захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарювання; декларативність та неефективність правових норм щодо юридичної відповідальності органів

публічної влади та їх посадових осіб [57, с.139].

Наслідками існування даної проблеми є численні форми зловживань повноваженнями з боку органів публічної влади та їх посадових осіб, надмірний фіскальний тягар для суб'єктів МСП, застосування до них санкцій та обмежень, що не відповідають характеру й реальній шкоді (небезпечності) вчинюваних дій тощо. В свою чергу, це спонукає суб'єктів господарювання, що представляють сектор МСП, до згортання легальної діяльності та їх тінізації. Зазначена проблема тісно пов'язана з поширеністю корупції в органах публічної влади [91, с.63].

У відносинах суб'єктів господарювання, що представляють сектор МСП, з посадовими особами органів публічної влади, зокрема дозвільних та контролюючих органів, судів тощо часто присутня корупційна складова.

Проявами даної проблеми, зокрема, є вимагання та одержання посадовими особами органів публічної влади надання неправомірних вигод (хабарів, подарунків); нелегальні угоди (оборудки) між посадовими особами публічної влади та підприємцями з метою вирішення певних питань, пов'язаних з веденням господарської діяльності; незаконне сприяння та надання неправомірних переваг певним суб'єктам господарювання, в тому числі в межах конкурсних процедур, державних закупівель, при наданні доступу до публічних ресурсів (державного та комунального майна, земель); ігнорування правопорушень та сприяння уникненню відповідальності за їх вчинення; фактичне набуття посадовими особами органів публічної влади частки в приватному бізнесі через підставних осіб тощо [35, с.241].

За даними Індексу глобальної конкуренції корупція є найбільш суттєвою проблемою для розвитку бізнесу в Україні. Наслідками існування даної проблеми є суттєва тінізація бізнесу, поширеність нелегальних схем та засобів впливу, зневіра значної частини підприємців, що загрожує руйнуванням системи публічної влади та нівелюванням функціонування вітчизняної правової системи.

В Україні досі не вироблені прозорі та зрозумілі механізми доступу суб'єктів господарювання до державних та комунальних ресурсів (земель, майна, фінансування).

Проявами вказаної проблеми, зокрема, є надмірна складність, значна тривалість та вартість процедур надання у власність або користування (оренду) земельдержавної та комунальної власності, а також державного та комунального майна; законодавча неврегульованість розміру пов'язаних з цим платежів (витрат суб'єктів господарювання); нерозвиненість інструментів державно- приватного партнерства, в т. ч. у формі концесії; непрозорість та несправедливість умов під'єднання до інженерних мереж; непрозорість механізмів та критеріїв (підстав) надання державної фінансово-кредитної підтримки тощо [63, с.132].

Вказана проблема має наслідком розподіл публічних ресурсів виходячи з політичних уподобань та суб'єктивного бачення депутатів місцевих рад і окремих посадових осіб органів публічної влади, а в ряді випадків – на підставі корупційних мотивів, а також неефективне використання державного і комунального майна та земель, зменшення реальних надходжень до бюджетів різних рівнів.

Суттєвою перешкодою для розвитку підприємництва та зокрема ПП «Транс Україна» є брак дієвих правових механізмів захисту суб'єктів господарювання, зокрема, у відносинах з органами публічної влади [54, с.78].

Проявами вказаної проблеми є недостатність та недієвість механізмів оперативного захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання без звернення до суду; декларативність та неефективність механізмів адміністративного оскарження рішень, дій та бездіяльності суб'єктів владних повноважень до вищестоящего органу влади; нерозвиненість механізмів досудового врегулювання спорів та медіації; невиправдана обмеженість строків звернення до адміністративного суду та оскарження судових рішень;

значні розміри судового збору та недосконалі механізми

відшкодування судових витрат;

відсутність усталених нормативів та практики визначення розміру шкоди, завданої суб'єктам господарювання неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю органів публічної влади, а також відшкодування такої шкоди; проблемність реального виконання судових рішень та відновлення порушених прав суб'єктів господарювання [61, с.257].

Наслідками існування даної проблеми є спотворене застосування норм права органами публічної влади, зневіра значної частини підприємців у спроможності держави захистити їх права та інтереси у порядку і спосіб, що передбачені законом, а також значна поширеність неправових звичаїв та практик, що не відповідають законодавству України.

Отже, в Україні на сьогоднішній день є багато проблем, що перешкоджають розвитку вітчизняного підприємництва, вирішення яких забезпечить підвищення ефективності підприємницької діяльності, забезпечить розширення підприємницького сектора, зменшення тіньового сектору. Основну роль у подоланні цих проблем повинна відігравати держава. Сьогодні немає чітких прогнозних розрахунків щодо можливих позитивних і негативних наслідків для економіки України, але перспективи є очевидними, особливо, якщо врахувати, що процес асоціації з ЄС набрав чинності і суттєві зміни та реформи у сфері підприємництва є невідворотними. Важливо, що в умовах ринкової трансформації економіки України розвиток підприємництва є основою економічного і соціального розвитку, вирішення соціальних проблем, подолання бідності та забезпечення високого рівня життя громадян [97, с.39].

3.2. Удосконалення правового забезпечення підприємницької діяльності в Україні

Категорії «правове забезпечення» і «правове регулювання» нерідко застосовуються як синоніми. Однак, не дивлячись на те, що обидві ці юридичні конструкції передбачають наявність певних правових засобів, не можна стверджувати про тотожність цих понять. Значним теоретичним вкладом у розробку поняття «правового забезпечення» стали праці Р. М. Салієвої та О. Бардашевич [22, с.29].

На думку Р. М. Салієвої, обидва ці поняття неможна називати як абсолютно визначеними, хоча іноді в літературі вони застосовуються як синоніми, однак зміст другого поняття декілька ширше й охоплює перше.

Н. О. Бардашевич під господарсько-правовим забезпеченням пропонує розуміти систему господарсько-правових засобів (господарсько-правове регулювання, господарські правовідносини, господарсько-правові статуси, господарську компетенцію, правові режими майна, суб'єктивні господарські права тощо), закріплених у законодавчих і локально-правових актах. У сучасній доктрині до правових засобів правового забезпечення відносяться норми і принципи права, правозастосовна діяльність, нормативні договори, юридичні факти, суб'єктивні права і юридичні обов'язки. Іноді підкреслюється, що саме певний арсенал правових засобів визначає певну специфіку галузей та інститутів права [81, с.241].

Під правовим забезпеченням підприємницької діяльності розуміється комплекс юридичних норм, закріплених у Конституції України, законодавчих, нормативно-правових актах і актах індивідуального характеру, які встановлюють правила поведінки суб'єктів підприємництва при здійсненні ними господарської діяльності, а також визначають міру відповідальності за порушення цих правил. Отже, воно за суб'єктивним станом має подвійну правову природу: по-перше, з погляду публічного права органи публічної адміністрації стосовно суб'єктів підприємництва є, з одного боку, зобов'язаними і мають забезпечувати їхні законні права та інтереси, з другого боку у випадку порушення ними прав споживачів, антимонопольного, податкового, екологічного законодавства — мають право застосовувати

стосовно них заходи адміністративного примусу. По-друге, з погляду приватного права вони не мають права втручатися в діяльність суб'єктів господарювання, що виявляється в різних формах захисту підприємців та утворення для них сприятливого підприємницького середовища [50, с.594].

Зміст правового забезпечення підприємницької діяльності виявляється в чіткому, послідовному й однозначному здійсненні органами державної влади і місцевого самоврядування повноважень щодо упорядкування правовідносин, які виникають у сфері реалізації конституційного права на підприємництво та утворення дійової системи державних гарантій щодо підтримки і сприяння підприємницької діяльності. Правове забезпечення створює те середовище, в якому діє підприємець, гарантуючи йому державний захист прав власності, рівність прав і свободу підприємницької діяльності, вільну і законну конкуренцію, державну підтримку [43, с.85].

Правове забезпечення діяльності підприємців має стати правовою стратегією держави, органів публічної адміністрації і суб'єктів підприємництва, яка включає правила, способи і методи регулювання господарських відносин; закріплення господарського правопорядку в економіці; виконання вказівок держави, умов договорів, національних і регіональних програм соціально-економічного розвитку. Закони та інші нормативно-правові акти забезпечують реалізацію механізму правового регулювання і спрямовані на створення умов для правового господарювання й ефективного управління економікою на основі конструктивних правових засобів.

Результативність правового забезпечення залежить від ступеню досконалості та ефективності господарського законодавства. Такі видатні науковці, як З. С. Варналій, О. В. Гарагонич, Г. Л. Знаменський, В. І. Коростей, В. К. Мамутов, О. М. Тітова, В. С. Щербіна у своїх дослідженнях аналізували стан розвитку національного законодавства у сфері господарювання й визначили наступні негативні чинники: невизначеність пріоритетності законодавчих актів щодо регулювання підприємницької

діяльності; ускладненість і об'ємність нормативної бази; постійні зміни і доповнення до законів; нестабільність і внутрішня суперечливість законодавчих актів і окремих їх норм щодо регулювання підприємницьких відносин; диспропорція у співвідношенні законів і підзаконних актів, їх декламаційність; відсутність у багатьох законах механізмів їх реалізації; недооцінка питань, пов'язаних реалізацією прав і свобод людини і громадянина, гарантованих міжнародними конвенціями, що були підписані й ратифіковані Україною [61, с.204].

Правове забезпечення опосередковується двома напрямками регулювання підприємницької діяльності. Перший напрям регламентує порядок реалізації права на підприємництво, гарантуючи його непорушність і визначаючи правовий статус суб'єктів господарювання. Другий — визначає цілі, організаційно-правові засоби, методи і прийоми впливу держави на упорядкування відносин щодо здійснення підприємницької діяльності [58, с.49].

Оскільки Україна перебуває на етапі становлення та розбудови стабільної ринкової економіки, перед державою стоїть завдання створення як економічних, так і соціальних передумов, які б дозволили ефективно розвиватися підприємництву. Досліджуючи стан розвитку економічних відносин, можна констатувати, що законодавство перестало бути фундаментом правового регулювання і не забезпечує виконання державних, галузевих і регіональних програм соціально-економічного розвитку. Сучасні умови господарювання потребують упорядкування і вдосконалення національної правової системи, зокрема, прийняття ефективних підприємницьких законів [18, с.49].

Під ефективністю правового забезпечення підприємницької діяльності слід розуміти наявність очікуваного результату від упровадження законодавства у зазначеній сфері економіки для досягнення поставленої мети за рахунок реалізації тих правових засобів, які визначені законом. Виходячи з цього визначення, змістом ефективності законів щодо правового забезпечення

підприємницької діяльності є реалізація комплексу професійно розроблених правових засобів для досягнення наступних цілей: підвищення спроможності економіки, насичення внутрішнього ринку споживчими товарами національного виробництва, забезпечення соціального захисту громадян, завоювання зарубіжних ринків, світового економічного впливу, кваліфікованої роботи апарату управління у сфері державного регулювання зазначеної сфери.

Законодавча ефективність економіки досягається як за рахунок оптимального змісту законів і мінімізації негативних наслідків при їх реалізації, так і за наявності конструктивного економіко-правового механізму із забезпечення виконання урядових, галузевих і регіональних цільових програм [58, с.42].

Метою підприємницьких законів повинно бути економічне зацікавлення суб'єктів підприємництва свідомо виконувати державні вимоги і сумлінне виконання органами публічної адміністрації своїх функцій у сфері регуляторної політики з метою встановлення господарського правопорядку. Розробляти закони повинні не депутати, а компетентні кваліфіковані юристи, здатні вкласти у проект закону глибокі знання економіки, великий досвід господарювання, вміння конкретно і змістовно висловлювати державні вимоги з урахуванням інтересів товаровиробників і підприємців, держави, суспільства і громадян [73, с.59].

Досліджуючи ефективність правового забезпечення підприємницької діяльності, можна запропонувати наступні конкретні заходи:

По–перше, активізувати залучення підприємницької спільноти для конструктивного діалогу з органами публічної адміністрації щодо прийняття владних рішень на державному та місцевому рівнях. Державні службовці і службовці органів місцевого самоврядування повинні публічно обґрунтовувати необхідність прийняття владних рішень. Закони повинні мати конструктивний і творчий характер, бути дієвим механізмом державного захисту, легко доступними для розуміння широкого кола підприємців.

По-друге, будь-які законодавчі проекти повинні розроблятися на компетентній і кваліфікаційній основі з урахуванням їхньої економічної обґрунтованості та фінансової забезпеченості, тому ініціювання законопроектів повинно здійснюватися фахівцями, які мають відповідні знання і досвід у правовому регулюванні конкретних сфер господарської діяльності. Професіоналізм парламенту визначається якістю змісту, корисністю та порядком реалізації. Обов'язковою умовою має бути обґрунтування очікуваного впливу кожного проекту нормативно-правового акта на інтереси підприємців, населення (тобто споживачів) і держави.

По-третє, очистити господарське законодавство від зайвих шкідливих нормативно-правових і підзаконних актів, в яких іноді, як у кривому дзеркалі, перекручується сутність закону, тому що органи виконавчої влади, видаючи постанову чи наказ, корегують і тлумачать сутність закону, замінюють основні його положення корпоративним змістом, трансформуючи державний інтерес у відмочу користь. Підзаконні акти стають перешкодою на шляху реформування будь якої галузі господарювання, проникаючи до глибин суті закону, перекручуючи та підмінюючи його зміст. Підзаконні акти необхідні як засіб управління, в якому відзначені шляхи впровадження в дію самого закону [39, с.129].

Неприпустимо, щоб постанова уряду або наказ міністерства чи іншого центрального органа виконавчої влади визначали умови розвитку певної галузі господарювання [84, с.47]. Такий акт управління повинен бути економічно обґрунтованим, фінансово забезпеченим і корисним. Готуючи його проект, необхідно уникати протиріч, неузгодженостей і дублювання з уже діючими нормами закону, збалансовувати державні та галузеві інтереси, а на стадії виконання актів здійснювати контроль за його впровадженням.

По-четверте, встановити ефективний парламентський нагляд за безумовним дотриманням посадовими особами органів державної влади і місцевого самоврядування вимог законодавства щодо регуляторної діяльності (зادля недопущення прийняття економічно-недоцільних і

неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави в діяльність суб'єктів підприємництва та усунення перешкод для розвитку підприємницької діяльності). Внести відповідні зміни і доповнення до Кодексу України про адміністративні правопорушення та до Закону України «Про основні засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» щодо конкретизації адміністративної відповідальності посадових осіб у сфері здійснення державної регуляторної політики.

Сьогодні підприємницька діяльність в Україні має досить визначені конституційні засади. Принципове значення для нормативно-правового забезпечення мають положення Конституції України про право на підприємницьку діяльність, захист конкуренції у підприємницькій діяльності, обмеження монополізму.

Для удосконалення підприємницької діяльності а особливо ПП «Транс Україна» необхідно вжити комплексних заходів для забезпечення динамічного зростання та розширення підприємництва, підвищення його ролі в економічному розвитку України [5, с.172].

З цією метою лібералізувати вимоги для входження підприємств на внутрішній та зовнішні ринки й здійснення суб'єктами господарювання, господарської діяльності в різних галузях економіки; зняти неправомірні та антиринкові обмеження і переваги для великого бізнесу; створити умови для здорової економічної конкуренції, стимули для зростання і розвитку суб'єктів господарювання, що представляють МСП; спростити умови ведення зовнішньоекономічної діяльності.

За результатами здійснення вказаних заходів передбачається переформатування та підвищення ефективності державної політики у сфері підтримки розвитку підприємництва, підвищення суспільної ролі та зміцнення підприємництва у нашій країні.

Сформувані належні передумови для зменшення напруги і налагодження конструктивних відносин між органами публічної влади та суб'єктами підприємництва.

Задля цього збалансувати права і можливості правового захисту для органів публічної влади та суб'єктів господарювання; забезпечити прозорі умови доступу суб'єктів підприємництва до державних і комунальних ресурсів; створити законодавчі та організаційні передумови для участі суб'єктів підприємництва у державно-приватному партнерстві; сформувані механізми для цивілізованого вирішення у правовий спосіб проблем і конфліктних ситуацій між органами публічної влади та суб'єктами господарювання.

Завдяки здійсненню зазначених заходів передбачається домогтись активного залучення суб'єктів підприємництва до формування та реалізації державної і місцевої політики, а також сталої продуктивної співпраці між органами публічної влади та суб'єктами господарювання [37, с.207].

Скоротити та чітко регламентувати заходи адміністративного регулювання, нагляду (контролю) за суб'єктами господарювання, що представляють сектор підприємництва.

З цією метою здійснити комплексну дерегуляцію системи ліцензування та дозвільної системи, спростивши виправдані та ліквідувавши не виправдані ліцензійні та дозвільні процедури, обмежити застосування заходів державного нагляду (контролю), лише у сферах, що безпосередньо стосуються інтересів держави, суспільства або споживачів. Водночас скоротити кількість контактів між підприємцями та органами публічної влади, таким чином суттєво звузивши підстави для виникнення спорів між ними, а також скоротити перелік та зменшити розмір санкцій, що застосовуються до суб'єктів господарювання, чітко врегулювавши підстави та процедуру застосування таких санкцій.

Внаслідок здійснення зазначених заходів передбачається домогтись зменшення часових, адміністративних та фінансових затрат суб'єктів господарювання на вирішення адміністративних питань та проблем, вивільнивши відповідні ресурси для зростання ролі підприємництва

Запровадити ефективні механізми оперативного (досудового) та судового захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання при їх взаємодії з органами публічної влади [68, с.263].

Задля цього вдосконалити існуючі та створити нові дієві процедури оперативного (досудового) захисту суб'єктів господарювання. Одночасно спростити доступ суб'єктів господарювання до суду, усунути пов'язані з цим неправомірні адміністративні та фінансові перепони, розширити процесуальні можливості для дієвого судового захисту суб'єктами господарювання своїх прав [77, с.93].

Завдяки здійсненню зазначених заходів передбачається досягти посилення правової захищеності суб'єктів господарювання, підвищення довіри підприємців до правової системи та судової влади творити належні законодавчі та організаційні передумови для мінімізації корупційних проявів та ризиків у взаємовідносинах суб'єктів господарювання з органами публічної влади.

З цією метою обмежити випадки взаємодії суб'єктів господарювання з органами публічної влади, вичерпно та чітко регламентувати процедури такої взаємодії, а також порядок надання адміністративних послуг та пов'язані з цим права й обов'язки суб'єктів господарювання та органів публічної влади.

Водночас забезпечити розвиток інструментів надання адміністративних послуг, що мінімізують прояви корупції (електронне врядування, "єдині офіси" тощо); посилити відповідальність посадових осіб органів публічної влади за корупційні правопорушення та запровадити дієві механізми притягнення їх до відповідальності.

Внаслідок здійснення зазначених заходів передбачається домогтися утвердження доброчесності у відносинах суб'єктів господарювання з органами публічної влади, а також створення передумов для несприйняття корупції посадовими особами органів публічної влади та підприємцями [79, с.251].

Ліберизація системи державного регулювання господарської діяльності відносин.

Діяльність у межах даного пріоритету має на меті загальне спрощення умов здійснення підприємницької діяльності. Передбачається обмежити адміністративне втручання у господарську діяльність лише випадками, продиктованими інтересами громадян, суспільства та держави, забезпечити адекватність такого втручання.

Ідеологічно даний пріоритет передбачає зміну парадигми відносин суб'єктів господарювання з органами публічної влади, переорієнтацію цих органів зі застосування фіскальних, каральних підходів щодо суб'єктів господарювання на виконання сервісних функцій, утвердження конструктивного партнерства влади та підприємництва [52, с.69].

Передбачається, зокрема, звузити перелік видів господарської діяльності, що вимагають отримання ліцензій або документів дозвільного характеру; скоротити перелік діянь, що визнаються правопорушеннями; зменшити кількість контактів суб'єктів господарювання з посадовими особами органів публічної влади, створити дієві механізми запобігання та протидії корупції.

В межах реалізації даного пріоритету поряд із законодавчими змінами передбачаються і системні інституційні заходи, що дозволять, зокрема, змінити формат та підходи до організації діяльності органів публічної влади.

Забезпечення реального захисту прав та інтересів суб'єктів підприємництва при взаємодії з органами публічної влади

Діяльність у межах даного пріоритету передбачає створення комплексу правових засобів та заходів, які забезпечать ефективний захист прав та законних інтересів суб'єктів підприємництва у їх відносинах з органами публічної влади. Така діяльність має на меті створення системи дієвих взаємодоповнюючих судових та позасудових механізмів [60, с.62].

Передбачається вдосконалити існуючі та запровадити додаткові механізми оперативного захисту інтересів підприємців, що здійснюється без звернення до суду, внормувати та обмежити заходи позасудового впливу, які можуть бути застосовані до суб'єктів господарювання органами публічної влади та їх посадовими особами, що сприятиме збалансуванню можливостей оперативного правового реагування для органів публічної влади та бізнесу.

Також передбачається підвищити доступність та ефективність механізмів судового захисту для суб'єктів господарювання шляхом вдосконалення процесуального законодавства, зменшення розміру судових витрат, запровадити реальні механізми відшкодування збитків, завданих, незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів публічної влади та їх посадових осіб [90, с.196].

Поряд із законодавчими змінами передбачається створити інституційні та технічні передумови для забезпечення ефективного захисту суб'єктами господарювання ат зокрема ПП «Транс Україна» своїх прав та законних інтересів (зміна формату діяльності судових органів, введення для них додаткових сервісних функцій, запровадження медіації тощо).

Реалізація даного пріоритету у повній мірі є можливою за умови глибинного реформування судової системи, формування відповідної правозастосовної практики, що збалансовує інтереси держави (громади) та підприємництва.

Підвищення прозорості здійснення адміністративних процедур та надання послуг органами публічної влади.

Діяльність у межах даного пріоритету передбачає комплексне системне та водночас секторальне втручання в регулювання процедурних (операційних) питань у відносинах між суб'єктами господарювання та органами публічної влади, зокрема пов'язаних з доступом суб'єктів господарювання до державних та комунальних ресурсів [30, с.361].

Передбачається системний перегляд умов надання у власність та користування і комунальних земель, здійснення містобудівної діяльності та благоустрою; надання в оренду державного та комунального майна; зміна підходів у питаннях залучення підприємців до розбудови комунальної інфраструктури та розвитку населених пунктів.

У вказаних сферах передбачається змінити загальні підходи до законодавчого регулювання здійснення реєстраційних та дозвільно-погоджувальних процедур; спростити існуючі процедури, чітко визначити умови їх здійснення та чітко визначити підстави для відмови у здійсненні процедур; скоротити часові та фінансові затрати суб'єктів господарювання на взаємодію з органами публічної влади; забезпечити актуальність та відкритість державних реєстрів (кадастрів), а також мінімізувати корупційні ризики в межах надання адміністративних послуг і збалансувати права та обов'язки державних і комунальних інституцій та суб'єктів господарювання.

Даний пріоритет, крім законодавчих змін, передбачає низку інституційних заходів, спрямованих, зокрема, на повномасштабне впровадження електронного врядування, технічне забезпечення доступу до державних реєстрів (кадастрів) тощо.

Сьогодні в Україні практично відсутня цілісна державна політика щодо підтримки і розвитку суб'єктів підприємництва як система послідовних та взаємопов'язаних кроків з чітко визначеними завданнями, напрямками і очікуваними результатами.

Дії органів публічної влади демонструють недостатнє усвідомлення значення суб'єктів підприємництва для національної економіки, а проявом цього є непослідовність та несистемність рішень, які ними приймаються [76, с.327].

Нижче сформульовано та подано пропозиції щодо системи політичних заходів та кроків у сфері підтримки розвитку суб'єктів підприємництва. Пропозиції щодо основних засад державної політики

спрямовано на вирішення (мінімізацію впливу) найгостріших проблем розвитку суб'єктів підприємництва в Україні, визначених за результатами фахових досліджень у сфері суб'єктів підприємництва та секторальних дискусій.

Визначальною особливістю пропонованих засад державної політики є їх цілісність та взаємоузгодженість, адже подолання однієї проблеми є неможливим без вирішення інших проблем. Так, утвердження рівноправності відносин суб'єктів підприємництва та органів публічної влади є фактично неможливим без формування ефективних механізмів правозахисту суб'єктів підприємництва та подолання корупції у взаєминах з органами публічної влади. Визначені в розрізі основних проблем напрями політики розкриваються через взаємопов'язані заходи та інструменти.

Пропоновані засади підтримки розвитку суб'єктів підприємництва та зокрема ПП «Транс Україна» поєднують законодавчі заходи (зміна та скасування нормативно-правових актів, розроблення та ухвалення нових регулювань) та політичні (ідеологічні) зміни (зміна системи відносин влади та бізнесу, спрямованості діяльності органів публічної влади).

При цьому передбачається, що певна частина необхідних змін буде досягнута через ринкові механізми (економічну конкуренцію, саморегулювання професійних об'єднань, збалансування попиту та пропозиції), а також через політичну волю самих суб'єктів підприємництва до кардинальних реформ [88, с.54].

Відповідно до Конституції України, правові засади і гарантії підприємництва, правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання визначаються виключно законами України (п. 8 ч. 1 ст. 92). Таким чином, саме закони складають основу правового регулювання підприємництва в Україні та врегульовують найважливіші правовідносини.

Сьогодні в Україні діє значна кількість законів, що врегульовують

різні аспекти підприємництва. Тому пропозиції щодо реформування законодавчих засад підприємництва передбачають здебільшого внесення змін до чинних законів, а також скасування не виправданих (неефективних) регулювань.

Разом з тим, пропозиції щодо прийняття нових законів передбачають цільове (точкове) нормативне втручання у нерегульовані правовідносини, які об'єктивно його потребують.

Пропозиції щодо зміни законодавства сформовані відповідно до основних пріоритетів розвитку підприємництва. Пропоновані зміни спрямовані на вирішення проблем та досягнення результатів, які потребують саме нормативно-правового втручання. При цьому не розглядалися проблеми та завдання, які потребують втручання іншого характеру (ринкові механізми, політичні рішення, просвітницькі заходи, застосування етичних норм та стандартів тощо).

Цілями пропонованого втручання до законодавчого регулювання у сфері підприємництва є:

1. утвердження реальної свободи та спрощення умов здійснення підприємницької діяльності;
2. побудова конструктивного партнерства підприємців та держави;
3. усунення бюрократичних перепон, зменшення адміністративного впливу та фіскального навантаження на суб'єктів МСП;
4. зниження монополістичного впливу великих підприємств на суб'єктів МСП;
5. захист суб'єктів підприємництва від зловживань владними повноваженнями з боку органів публічної влади та їх посадових осіб.

Напрямки та характер вдосконалення законодавчого регулювання основних аспектів МСП розглядаються у розрізі окремих сфер господарської діяльності та враховують специфіку відносин у відповідних сферах [20, с.65].

Як відомо підприємства (фірми) мають різну внутрішню виробничу та організаційну структуру залежно від галузевого підпорядкування, організаційно-правової форми і насамперед їхнього типу.

При створенні нового підприємства виникає необхідність визначити (вибрати) тип підприємства. Тип залежить від бажання підприємця вибрати певний спосіб процедури прийняття рішення. Таке рішення у приватному секторі можна приймати на колективній основі або на основі єдиноначальності. У зв'язку з цим вирізняють два типи підприємства:

- самокерована фірма (підприємство);
- підприємницька фірма (підприємство).

Самокерована фірма являє собою такий тип підприємницьких структур де рішення щодо діяльності підприємства приймаються на колективній основі. Підприємницька фірма належить до підприємницьких структур де сам підприємець виконує функцію одноосібного прийняття рішень. Необхідно зазначити, що коли йдеться про тип підприємства, то мається на увазі спосіб прийняття рішень, але не форма власності.

Варто нагадати, що історично первинним було тривале існування підприємницьких фірм, самокеровані системи з'явилися потім, коли економічне і підприємницьке середовище уможливило реалізацію принципу економічної демократії. У нас спостерігається перехід від «соціалістичного» типу підприємства до самокерованих, а не до підприємницьких, без урахування обставин (історичних) перехідного періоду [27, с.283].

Згідно ст. 42 Конституції України проголошено право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, та обов'язок держави щодо забезпечення захисту конкуренції та прав споживачів. Перехід від державного управління економікою до її державного регулювання обумовили необхідність створення нової правової бази, що забезпечує державно-правовий вплив на підприємницьку діяльність (планування, стимулювання наукових досліджень, виробництва, маркетингу тощо). Оскільки державні органи на різних рівнях впливають на підприємницьку діяльність, то

результати її діяльності залежать від держави. Держава встановлює правові засади та засоби на ринку, у межах яких суб'єкти підприємства мають певну свободу. Але, чинне законодавство про державне регулювання підприємницької діяльності не позбавлено окремих недоліків, що стримують розвиток відповідних відносин, зокрема, щодо питання правового впливу держави на підприємницьку діяльність, визначення таких понять, як основні засади та засоби державного регулювання підприємницької діяльності в Україні. Тому, необхідність дослідження проблем правового забезпечення підприємницької діяльності викликається назрілими суспільними потребами.

Конкуренція на світовому ринку, що підсилюється, глобалізація бізнесу і підвищення значення інновацій обумовлюють необхідність розвитку відносин співробітництва між державою і підприємництвом.

Особливості державного регулювання підприємницької діяльності залежать від конкретної сфери підприємництва, розміру суб'єкта підприємництва, його місцезнаходження, типу продукції, що випускається, характеристик ринку, де він діє. Держава в особі державних органів здійснює важливі повноваження, що стосуються впливу на суб'єктів підприємницької діяльності, від оподаткування до регулювання. Існує багато засобів, що використовуються державою безпосередньо або опосередковано для забезпечення такого впливу [72, с.67].

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведені у дипломній роботі дослідження дають змогу зробити такі висновки.

Підприємництво є самостійною, ініціативною, систематичною, на власний ризик господарська діяльність із ціллю досягнення економічних та соціальних наслідків та отримання певного доходу. Підприємцями вважаються це люди, які головним чином займаються підприємництвом.

Слід зазначити, що в нашій державі на сьогоднішній день поняття «бізнес» і «підприємництво» рахуються словами-синоніми. Головним змістом підприємництва є знаходження і апробація чогось нового, того, чого не було раніше в побудові виробництва, в соціумі чи суспільстві.

В перший раз в науковий обіг поняття «підприємництво» було запроваджено англійським вченим Річардом Кантільоном (1680–1734 рр.).

У західних державах підприємництво досліджується як винятковий різновид хазяйнування, в основі якого — постійний пошук нових можливостей виробництва товарів і послуг на базі інноваційних методів господарювання та уміння залучити велику кількість ресурсів із різних джерел.

Американські дослідники К. Макконнелл і С. Брю, автори підручника «Економікс», вважають, що підприємство є рушійною силою виробництва і посередником, що зводить разом всі ресурси для виконання процесу, що обіцяє бути прибутковою справою. По-друге, підприємці беруть на себе важкі завдання прийняття головних рішень у процесі виробництва товарів, послуг, ті важливі рішення, які й формулюють курс діяльності підприємства. По-третє, підприємець вважається новатором, особою, яка прагне вводити в побут на комерційній основі нові продукти, нові виробничі технології або навіть нові форми організації підприємства. Нарешті, по-четверте, підприємець — це людина, яка має безсумнівно що йде на ризик. Він ризикує не тільки своїм часом, працею, діловою репутацією, але й вкладеними грошовими коштами — своїми власними і або компаньйонів-акціонерів.

Розуміння сутності підприємництва поєднано також з визначенням його ролі в економіці різних рівнів системи господарювання. Головна роль підприємництва в економічному розвитку полягає у тому, що:

– підприємництво є важелем для зміни структури економіки. Для підприємців головний спонукальний мотив – перспектива тримання прибутку. Вони майже завжди концентрують свої дії на розвитку

перспективних напрямків господарської діяльності, віддача від яких може перевищити середні показники.

– розвиток підприємництва започатковує «поживне середовище» для законної конкуренції. Забезпечуючи освоєння перспективних виробництв, підприємці допомагають швидшому оновленню техніко-технологічної бази і номенклатури продукції фірми. Вони заохочують господарську активність, підтримуючи законну конкуренцію й існуючий ринок.

– підприємництво можна вважати каталізатором економічного розвитку. Цей особливий прискорювач має суттєвий вплив на структурну перебудову в економіці; зростання обсягів виробництва і надання послуг; стимулювання інвестиційної діяльності; збільшення рівня попиту і пропозиції; прискорення темпів економічного розвитку національної економіки в цілому.

– підприємництво допомагає економії і доцільному використанню всіх ресурсів. Діяльність підприємця тісно зв'язана з господарським ризиком. Саме ця обставина є потужним стимулом економії ресурсів, вимагає від підприємця ґрунтовного аналізу рентабельності проектів, відповідального ставлення до інвестицій, доцільного витрачання ресурсу, найму робочої сили.

– підприємництво забезпечує сильні діючі стимули до високоефективної праці. У більшості випадків особи, котрі мають власний бізнес і завдяки цьому сильніші спонукальні мотиви, більше зацікавлені в якісній і продуктивній праці, ніж наймані працівники. Такий психологічний феномен вільної праці для отримання власних грошових коштів забезпечує ще більший вигравш для економіки в цілому.

Отже, підприємництво виконує особливу функцію в економіці і народному господарстві, змістова сутність якої зводиться до оновлення економічної системи, створення інноваційного середовища, що спричиняє руйнацію традиційних структур і відкриття шляху до перетворень, зрештою стає тією силою, котра прискорює рух економіки по шляху ефективності, раціоналізації, бережливості і постійного оновлення.

Для того, щоб підприємницька діяльність у нашій країні була ефективною дуже велике значення має дослідження та аналіз законодавчих та нормативно-правових актів, що її регулюють. Головними законодавчо-нормативними документами, що регулюють реалізацію підприємницької діяльності, є Господарський кодекс України, Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» та Закон України «Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб підприємців». Також не менш важлими, і такими, що доповнюють ключові законодавчі акти, є Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні», Закон України «Про господарські товариства».

Підприємництво в Україні здійснюється в будь-яких організаційних формах на вибір підприємця відповідно до законодавчих актів нашої країни. Загальновідомими організаційно-правовими формами є: приватне підприємство, засноване на власності окремого громадянина із правом наймання робочої сили; колективне підприємство, засноване на власності трудового колективу підприємства, кооперативу, іншого статутного товариства, суспільної та релігійної організації; державне комунальне підприємство, засноване на власності адміністративно-територіальних одиниць; державне підприємство, засноване на загальнодержавній власності.

У дослідженні виявлено такі перешкоди для розвитку підприємництва в Україні загалом, й на досліджуваному підприємстві ПП «Транс Україна»:

- організаційно-правові труднощі започаткування бізнесу, передусім на стадії переходу від реєстрації до початку діяльності;
- недоступність кредитних ресурсів як для започаткування, так і ведення бізнесу чи його відновлення, недовіра зв'язки з міжнародними фінансовими організаціями по залученню інвестицій і грантів;

- адміністративні перешкоди у сфері підприємництва;
- неоднозначність та розбіжність чинної нормативно-правової бази;
- територіальні диспропорції, інакше кажучи концентрація малих підприємств навколо промислових центрів, відсутність їх відділень у районах і селах;
- громіздка система бухгалтерського обліку і звітності;
- недосконалість та обтяжливість системи оподаткування;
- дефіцит професійних знань та практики тих, хто займається малим і середнім бізнесом.

Найважливіша роль в усуненні перешкод та забезпеченню наступному розвитку підприємництва віддається державі. Перш за все потрібно реорганізувати законодавчу базу, зокрема податкову, що забезпечило б більш ясне та ефективніше виконання підприємницької діяльності, зокрема і на ПП «Транс Україна». Держава має допомагати розвитку фінансового сектора, становленню фінансових інституцій для кредитування підприємств, піднесення гарантування кредитів лізингу обладнання, що забезпечило б вирішення проблеми фінансування підприємств.

Реформування податкової системи необхідно передбачати впровадження простої системи нарахувань та сплати податків, скорочення кількості податків, удосконалення системи обчислення податкових зобов'язань, скасування пільг для привілейованих підприємств тощо.

Держава повинна забезпечити підвищення якості управління, іншими словами гарантування безпеки, забезпеченість виконання договорірних взаємовідносин, скорочення адміністративних та інших бар'єрів через забезпечення реалізації відповідних законодавчих актів на місцевому рівні при його стабільності протягом 3-5 років.

Спрощення системи отримання дозволів та реєстрації передбачає підвищення ефективності роботи, шляхом здійснення більш жорсткого контролю за їх діяльністю.

Виняткове значення держава має приділяти розвитку малого та середнього бізнесу шляхом поліпшення чинного законодавства, збереження спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва. Визначальну роль у фінансовій підтримці підприємництва у нашій країні мають відігравати фонди підтримки підприємництва.

Отже, в Україні на сьогоднішній день є велика кількість проблем та перешкод, що перешкоджають розвитку вітчизняного підприємництва, вирішення яких забезпечить підвищення ефективності підприємницької діяльності, забезпечить розширення підприємницького сектора, скорочення тіньового сектору. Визначальну роль у даних перетворення має відіграти держава.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV: Редакція від 06.11.2017// <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Ажнюк М. О. Основи економічної теорії: навч. посіб. / М. О. Ажнюк, О. С. Передрій. – К. : Знання, 2008. – 368 с.
3. Акіліна О.В. Основи підприємництва. / Акіліна О.В, Пасічник В.Г. – К.: ЦНЛ, 2006. – 176 с.
4. Амоша О. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення // Економіст. – 2005. – №6. – С. 28 – 32.
5. Батенко Л.П. Планування діяльності підприємства: [Навч. посіб.] / Київський національний економічний ун-т. / Белов М.А., Євдокимова Н.М., Москалюк В. Є., Оберемчук В. Ф. — К. : КНЕУ, 2005. — 384с.
6. Бахчеванова Н. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / Н. В. Бахчеванова, С. М. Макуха. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 403 с.

7. Безчасний Л. К. Інноваційна складова економічного розвитку / НАН України; Інститут економіки / Л.К. Безчасний, Мельник В. П., Білоцерківець О. Г., Шовкун І. А., Онишко С. В. — К., 2000. — 262с.
8. Білецька Л. В. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка: навч. посіб. / Л. В. Білецька, О. В. Білецький, В. І. Савич. — 2-ге вид. переробл. та допов. — К. : Центр учб. л-ри, 2009. — 688 с.
9. Бойчик І.М. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / І.М. Бойчик. — [2-ге вид.]. — К.: Атіка, 2007. - 528 с.
10. Бойчик І.М. Ринкова інфраструктура: сутність та характеристика / І.М.Бойчик // Сталий розвиток економіки. — 2013. — № 3[20]. — С. 34–41.
11. Бойчик І.М. Функціональні елементи ринкової інфраструктури та їх вплив на діяльність виробничих підприємств / І.М.Бойчик // Інноваційна економіка. — 2013. — № 8 [46]. — С. 25-32.
12. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник / І.М.Бойчик. — К.: Кондор–Видавництво, 2016. — 378 с.
13. Бойчик І.М. Українське підприємництво: історичний екскурс і сьогодення / І.М. Бойчик, О.П. Вашків // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сектори економіки в процесі реалізації державної регіональної політики». — Тернопіль-Збараж, 26-27 жовтня 2017 р. — С. 173–176.
14. Бортник Т. І., Рибчак В. І., Харенко А. О. Маркетинг: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Уманський держ. аграрний ун-т. / Бортник Т. І., Рибчак В. І., Харенко А. О. — Умань : [УВПП], 2008. — 312с.
15. Бочан І. О. Основи економічної теорії: інституціональний підхід : навч. посіб. / І. О. Бочан. — К. : Знання, 2012. — 211 с.
16. Брустінов В. М. Планування діяльності підприємства: теорія та практика: [навч. посіб.] / Брустінов В.М., Колишкіна Н.І. — Мелітополь : ТОВ "Видавничий будинок ММД", 2008. — 248с.

17. Булатів А.С. Економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. [Текст] / А.С. Булатів. - К.: Знання, 2007. - 408с.

18. Бураковський І. В. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України / І. В. Бураковський, О. В. Плотніков. – Х. : Фоліо, 2009. – 299 с.

19. Варналій З.С. Основи підприємництва, навчальний посібник. - Варналій З.С. - Київ: Знання-Прес, 2006. – 329 с.

20. Вашків О. П. Зasadничі принципи інституційного проектування на підприємстві / О. П. Вашків // Сучасні тенденції розвитку економічних систем : монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. В.І. Гринчуцького. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 213–222.

21. Вашків О. П. Рейдерство як інституційна пастка: механізм утворення та поширення / О. П. Вашків // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. – Випуск 19. – Ч. 1. – Херсон, 2016. – С. 9–11.

22. Вашків О. П. Галузеві структурні трансформації в Україні у контексті постіндустріального економічного розвитку [Електронний ресурс] / О. П. Вашків // Глобальні та національні проблеми економіки : Електронне наукове фахове видання. – Миколаїв : МНУ ім. В. Сухомлинського. – 2017. – № 16. – С. 127–132. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/27.pdf>.

23. Вашків О. П. Структурна складова постіндустріальних змін національної економіки України / О. П. Вашків // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції “Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: виклики постіндустріальної економіки” (м. Львів, 18–19 травня 2017 р.). – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. – С. 77–78.

24. Вашків О. П. Інституційна структура підприємства та базові економічні інститути / О. П. Вашків // Трансформаційні процеси економічної

системи в умовах сучасних викликів : монографія / під заг. ред. д.е.н., проф. В. І. Гринчуцького. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – С. 321–332.

25. Волоснікова Н.М. Міжнародні економічні відносини: Навчальний посібник. / Волоснікова Н.М. – Харків: НТУ «ХП», 2016. – 272 с.

26. Вороніна Л.І. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: Навч. посібник./ Вороніна Л.І., Воротін В.Є., Мартинюк Л.А., Черняк Т.В. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – 307 с.

27. Вороніна Л.І. Малий бізнес та підприємництво. / Вороніна Л.І. – К., 2001.-350 с.

28. Виноградська А.М. Основи підприємництва: Навчальний посібник. / Виноградська А.М. – К.: Кондор, 2008. – 544 с.

29. Гаєвська Л.М. Економіка підприємства: [Навч. посіб. для студ. ВНЗ] / Національна академія держ. податкової служби України. — 2.вид., доп. та перероб. / Гаєвська Л.М., Фурманюк О.Л., Паєнтко Т.В.— Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2006. — 117с.

30. Гетьман О.О. Економіка підприємства: [навчальний посібник] / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К.: Центр учбової літератури, 2010. — 488с.

31. Герасимчук В. Г. Маркетинг / В. Г. Герасимчук. – К. : Вища шк., 2012. – 327 с.

32. Герасимчук В. Інноваційно-інвестиційний розвиток./ Герасимчук В., Довгань Л., Давиденко В. // Економіст. – 2005. – №12. – С. 18 – 26.

33. Гой І.В. Підприємництво: навч. посіб. /І.В. Гой, Т.П. Смелянська – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 368 с.

34. Головінов М.І. Економіка підприємства: [навч. посіб. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл.] / Головінов М.І., Протопопова В.О., Колодяжна І.В. Донецький національний ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. — Донецьк : ДонНУЕТ, 2008. — 266с.

35. Двуліт З. Підприємницька діяльність: Законодавство. Поради. Контакти. / Двуліт З. П., Кабанець Н. В., Літвінов Р. О., Погорелова Г. О., Савицький В. В. — К. : Преса України, 2005. — 159с.

36. Донець Л.І. Основи підприємництва. Навчальний посібник. / Донець Л.І., Романенко Н.Г. – К.: ЦНЛ, 2006. – 320 с.
37. Економіка і підприємництво: стан та перспективи: Зб-к наукових праць. – К.: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2001. – 395 с.
38. Економіка виробничого підприємства: навч. посіб. / за ред. Й.М.Петровича. – К.: Знання, 2010. – 490 с.
39. Економіка підприємства: [підручник] / За заг. Редакцією С.Ф.Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2011. - 451 с.
40. Економічна теорія. Політекономія: Підручник / За ред. В.М.Тарасевича. - К.: "Знання", 2012. - 206 с.
41. Економічна теорія. Мікроекономіка : Підручник / За ред. В.М.Тарасевича. - К.: "Знання", 2012. - 134 с.
42. Економічна теорія. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.М.Тарасевича. - К.: "Знання", 2016. - 206 с.
43. Економічна теорія: Політекономія: Підруч. / За ред. В.Д.Базилевича. — К.: Знання-Прес, 2001. — 581 с.
44. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства / Вид .2-ге пер. та доп: навч. посіб. [Текст] / Т. Д. Костенко та ін. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 400 с.
45. Жаворонкова Г.В. Інформаційне підприємництво: інновації, консалтинг, маркетинг / Національний авіаційний ун-т. / Жаворонкова Г.В. — К.: НАУ, 2003. — 366с.
46. Жаліло Я.А. Регулювання ринкової економіки: сучасний досвід розвинених країн. / Жаліло Я.А. — К: ШСД, 2013. — 86 с.
47. Збарський В.К. Підприємство і підприємництво: питання теорії і практики / Збарський В.К., Гаврилук І.П. Національний аграрний ун-т. Навчально-науковий ін-т бізнесу. — К.: НАУ, 2006. — 355с.
48. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво в Україні: Проблем становлення та розвитку/В.В. Зянько. – Вінниця: УШВЕРСУМ, 2005. – 262 с.

49. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку: [монографія] / Зянько В.В. Вінницький національний технічний ун-т. — Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. — 397с.

50. Іванюта СМ. Підприємництво і бізнес культура. Навчальний посібник. / Іванюта СМ. — К.: ЦУЛ, 2007. — 288 с.

51. Карсеюн В. І. Менеджмент у підприємствах торгівлі та громадського харчування / В. І. Карсеюн, М. А. Манов. — К. : Вища шк., 2011.— 321 с.

52. Кісельов А.П. Основи бізнесу: Підручник./ Кісельов А.П. — К.: Вища школа, 1998. — 191 с.

53. Колот В.М. Підприємництво: Навч.-метод. посібник. / Колот В.М., Щербина О.В. — К.: КНЕУ, 2003. — 160 с. (1 прим. — аб.)

54. Краснокутська Н. Інноваційний менеджмент: [Навч.посібник]. / Краснокутська Н. — К.:КНЕУ. — 2005. — 504с.

55. Кредісов А. І. Менеджмент для керівників / Кредісов А. І., Панченко Є. Г., Кредісов В. А. — К. : Знання, 2008. — 556 с.

56. Кучеренко В.Р. Бізнес-планування фірми: Навч. посіб./ Кучеренко В.Р., Карпов В.А., Маркітан О.С. — К.: 2006. — 423 с.

57. Лапуста М.Г. Предпринимательство: Учеб. пособие. / Мазурина Т.Ю. — М.: Издательство РИОР, 2005. — 159 с.

58. Ларіна Я.С. Основи бізнесу: [навч. посібник]. / Ларіна Я.С., Мочерний С.В., Фомішина В.М., Чеботар С.І. — К. : ВЦ "Академія", 2009. — 384с.

59. Лук'яненко Д.Г. Міжнародна економіка. / Лук'яненко Д.Г - К.: Вид-во "ВІПОЛ", 1996. - 786 с.

60. Ляшенко Г. П.Маркетинг: [навч.-метод. посібник] / Ляшенко Г. П., Минчинська І.В., Сидорко Н.Л. /Державна податкова адміністрація України; Академія держ. податкової служби України. — Ірпінь, 2003. — 124с.

61. Механізми розвитку підприємництва в умовах посткризового відновлення економіки України: аналіт. доп. / Д.С. Покришка, Я.А. Жаліло, Д.В. Ляпін, Я.В. Белінська [та ін.]. – К. : НІСД, 2010. – 72 с.

62. Мічуда Ю.П. Ринкові відносини та підприємництво у сфері фізичної культури і спорту: Навч. посібник. / Мічуда Ю.П. – К.: Олімп. літ-ра, 1995. – 152 с.

63. Мороз О.М. Основи підприємництва: Підручник. / Мороз О.М., Невмержицька В.І. - К.: 2005.

64. Мочерний СВ., Устенко О.А., Чеботар С.І. Основи підприємницької діяльності: Посібник. / Устенко О.А., Чеботар С.І. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 280 с.

65. Нікіфоров Г.К. Підприємництво та правовий захист комерційної таємниці: Навч.-прак. посібник./ Нікіфоров Г.К., Нікіфоров С.С. – К.: Олан, 2001. – 208 с.

66. Мочерний С.В. Основи підприємницької діяльності: Посібник. / Мочерний С.В., Устенко О.А., Чеботар С.І.– К.: Видавництво центр “Академія”, 2001. – 280 с.

67. Олійник О. В. Розвиток економічного аналізу в умовах інституційних змін. / О. В. Олійник. - Житомир: ЖДТУ, 2008.

68. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства./ Орлов О.О. - К.: Скарби, 2002.- 336 с.

69. Основи підприємницької діяльності суб'єктів господарювання: Навчальний посібник. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 172 с

70. Основи бізнесу: Навчальний посібник / Я.С. Ларина, СВ. Мочерний та ін. – К: Видавничий центр «Академія», 2009. – 383 с.

71. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2010. – 448 с.

72. Осовська Г.В. Менеджмент організацій: для самостійного вивчення: [навч. посібник]. / Осовська Г.В., Осовський О. — К. : Кондор, 2009. — 378с.

73. Пазуха М.Д. Реклама у підприємницькій діяльності: Навч. нос./ Пазуха М.Д., Ігнатович М.В. – К.: ЦДЛ, 2006. – 176 с.
74. Пачковський Ю.Ф. Психологія підприємництва. Навч. посібник. / Пачковський Ю.Ф. – К.: Каравела, 2006. – 408 с.
75. Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 травня 2008 р. / Міжнародний ін-т бізнес-освіти Київського національного економічного ун-ту ім. Вадима Гетьмана — К. : МІБО КНЕУ, 2008. — 176с.
76. Пляшко О.С. Підприємницька діяльність: облік, оподаткування, звітність: [навч. посібник для студ. вищих навч. закл.]. / Пляшко О.С. — Рівне : Волинські обереги, 2007. — 320с.
77. Подсолонко В.А. Підприємництво. / Подсолонко В.А., Процан А.Ф., Миронова Т.Л., Василенко В.О. – К.: Центр навч. літератури, 2003. – 616 с.
78. Покропивний С.Ф. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: Навч. посібник. / Покропивний С.Ф., Колот В.М. – К.: КНЕУ, 1998. – 352 с.
79. Примак Т. О. Економіка підприємства : навч. посіб. /Т.О.Примак. – К. : Вікар, 2011. – 580 с.
80. Романова Л.В. Управління підприємницькою діяльністю: Навчальний посібник. / Романова Л.В. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 240 с.
81. Савельєв Є.В. Новітній маркетинг: навч. посіб. / Савельєв Є.В., Шевчик М. Г., Мартинюк В. О. — К. : Знання, 2008. — 420с.
82. Савицька Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства /Г.В.Савицька. – 2-е вид. – Мінск : Екоперспектива, 2011. – 256 с.
83. Сіменко І. В. Якість систем управління підприємствами: методологія, організація, практика: монографія [Текст] / І.В. Сіменко. - Донецьк: ДонНУЕТ, 2009. - 394 с.
84. Сизоненко В.О. Сучасне підприємництво: Підручник./ Сизоненко В.О. – К.: Вітер, 2003. – 435 с.

85. Сизоненко, В.О. Сучасне підприємництво: довідник/ В.О. Сизоненко. – К. : Знання-Прес, 2007. – 440 с.

86. Собко О. М. Вдосконалення методики оцінки ефективності використання інноваційного потенціалу промислового підприємства / О. Собко, Г.Василевська, Т. Пушкар. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. – 2007. – Випуск 21. – С. 152 – 162.

87. Собко О. М. Інтелектуальний капітал і креація вартості підприємства : моногр. / О. М. Собко. – Тернопіль : Економічна думка, 2016. – 444 с.

88. Собко О. М. Перспективи входження вітчизняної молочної індустрії на ринок ЄС шляхом посилення конкурентоспроможності бренду / О. М. Собко, І. М. Бойчик // Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – Вип. 6, ч. 3. – С. 42–49. – Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство».

89. Собко О. М. Економічна діагностика впливу інноваційного інтелектуального капіталу на креацію вартості підприємства / О. М. Собко // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2015. – Вип. 2 (13). – С. 303–313. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15somkvp.pdf>

90. Старостіна А. О. Економіка зарубіжних країн / А. О. Старостіна, А. О. Длігач, Н. В. Богомаз. – К. : Знання, 2009. – 454 с.

91. Сухарев П. М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник [Текст] / П.М. Сухарев, Т.Д. Косова, І.В. Сіменко. - Донецьк: ДонДУЕТ, 2002. - 299 с.

92. Тарасюк Г.М. Планування діяльності підприємства: [навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти]. / Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. — Київ : Каравела, 2003. — 427с.

93. Тирпак І.В. Основи економіки та організації підприємництва: навч. посіб. / І.В. Тирпак, В.І. Тирпак, С.А. Жуков. – К. : Кондор, 2011. – 284 с.

94. Тюріна Н.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства ./ Тюріна Н.М. - К.:Центр навчальної літератури, 2013. – 336 с.
95. Федулова Л.І. Інноваційна економіка: [Підруч. для студ. вищ. навч. закл.]. / Федулова Л.І. — К. : Либідь, 2006. — 480с.
96. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін, М.Д.Білик, Л.Д.Буряк та ін.: кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2012. – 546 с.
97. Цал - Цалко Ю.С. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / Ю.С. Цал – Цалко, Б.Ю. Холод – Ж.: ЖІТІ, 2011. – 371 с.
98. Цигилик І.І. Основи підприємництва. Друге видання, перероблене та доповнене. / Навчальний посібник. / Цигилик І.І., Криховецька З.М., Паневник Т.М. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 224 с.
99. Чайка Г.Л. Культура ділового спілкування менеджера Навчальний посібник. / Чайка Г.Л. - К.: Знання, 2005. – 442 с.
100. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз [Текст]: навч. посібник / М. А. Болюх [та ін.]; ред. М. Г. Чумаченко; Київський національний економічний ун-т. - 2.вид., перероб. і доп. -. К.: КНЕУ, 2003. - 555 с.
101. Чубарєв В. Л. Міжнародне економічне право : підручник / В. Л. Чубарєв. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 368 с.
102. Шаповал В. М. Економіка підприємства: Введення в спеціальність: [Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Дніпропетровський ун-т економіки та права / Шаповал В. М., Аврамчук Р. Н., Ткаченко О. В. — Д., 2002. — 288с.
103. Шаповал О.Ф. Економіка підприємства: [навч. посіб. для дистанц. навчання] / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини "Україна"./ Шаповал О.Ф. — К. : Університет "Україна", 2008. — 213с
104. Шевченко О.О. Міжнародна економіка: Навчальний посібник досамостійного вивчення дисципліни. / Шевченко О.О. –К.:ДДМА, 2010. – 180 с.

105. Шваб Л.І. Основи підприємництва. Навчальний посібник. 2-ге видання. / Шваб Л.І. – К.:ЦНЛ, 2007. – 368 с.

106. Швайка Л.А. Державне регулювання економіки. Навчальний посібник. / Швайка Л.А. - К.: Знання, 2006. – 435 с.

107. Шегда А.В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: [навч. посіб.] / Шегда А.В., Голованенко М.В. — К. : Знання, 2008. — 271с.

108. Шиян Д. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. [Текст] / Шиян Д.В. - К. : А.С.К., 2005. - 240с.

109. Шкарабан С.І. Організація і методика економічного аналізу (Збірник задач) [Текст]: для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / С. І. Шкарабан [та ін.]; Тернопільський національний економічний ун-т. Кафедра економічного аналізу. - Т.: ТНЕУ, 2009. - 176 с.

110. Школа І.М. Міжнародні економічні відносини: Підручник / І.М.Школа, В.М. Козменко, О.В. Бабінська. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2007.- 54с.

111. Яковлев О. І. Планування діяльності підприємства: [Навч. посіб.] / Харківський ін-т управління. / Яковлев О. І., Устич А. О — Х.:Консум, 2005. — 88с.

112. Ярошенко Ф. О. Історія оподаткування / Національна академія державної податкової служби України. / Ярошенко Ф. О., Мельник П. В., Андрущенко В. Л., Мельник В. М. — Ірпінь, 2004. — 242с.

113. Ярошевич Н.Б. Підприємництво і менеджмент: Навчальний посібник. / Ярошевич Н.Б., Колісник М.К. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2007. – 292 с.

114. Яценко В. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [Текст] / В. М. Яценко, О. М. Шинкаренко, Н. М. Бразілій. - Черкаси: ЧДТУ, 2010. - 267 с.

115. Характеристика ПП «Пласт Україна» // <http://www.2hplast.com.ua/index.html>